

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Adam Hlavenka

Právo na stávku

Diplomová práce

Olomouc 2024

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **právo na stávku** vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 116 922 znaků včetně mezer“.

V Olomouci dne 23. 3. 2024

Adam Hlavenka

Seznam zkratek

- a) **LZPS: Listina základních práv a svobod**
- b) **ZKV: Zákon o kolektivním vyjednávání**
- c) **ÚS: Ústavní soud**
- d) **NS: Nejvyšší soud**
- e) **NSS: Nejvyšší správní soud**
- f) **VS: Vrchní soud**
- g) **MS: Městský soud**
- h) **OSN: Organizace spojených národů**
- i) **ESCH: Evropská sociální charta**
- j) **ESLP: Evropský soud pro lidská práva**
- k) **Úmluva: Evropská úmluva o ochraně lidských práv**
- l) **MPHSK: Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech**
- m) **OZ: Občanský zákoník**
- n) **OSŘ: Občanský soudní řád**
- o) **VSOS: Výbor pro svobodu odborového sdružování**
- p) **Kol.: kolektivní**
- q) **Čl.: článek**
- r) **Odst.: odstavec**

Obsah

Úvod.....	6
1 Definice stávky.....	7
2 Klasifikace stávek.....	9
2.1 Druhy stávek	9
2.2 Jiné formy nátlakových akcí na zaměstnavatele.....	11
3 Právní úprava práva na stávku.....	14
3.1 Mezinárodní právo	14
3.1.1 Obecně.....	14
3.1.2 Ochrana práva na stávku v rámci OSN, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.....	14
3.1.3 Rada Evropy – Evropská sociálních charta	15
3.1.4 Právo EU	17
3.1.5 Mezinárodní organizace práce	19
3.2 Právo na stávku v právním řádu ČR.....	20
3.2.1 Listina základních práv a svobod	20
3.2.2 Zákon o kol. vyjednávání.....	21
3.2.3 Jiné právní předpisy.....	24
4 Obecné charakteristiky práva na stávku	26
4.1 Právní povaha a typické rysy práva na stávku	26
4.1.1 Hospodářský a sociální charakter stávky.....	26
4.1.2 Vztah a souvislosti s politickými právy.....	26
4.1.3 Statusové vymezení práva na stávku	27
4.1.4 Právo na stávku jako kol. právo	27
4.2 Subjekty práva na stávku.....	28
4.2.1 Subjekty práva zorganizovat stávku.....	28
4.2.2 Stávka jako individuální právo jednotlivců	29
4.3 Obsah práva na stávku.....	30
4.4 Cíle stávky	31
5 Záruky práva na stávku v českém právním řádu	32
5.1 Otázka legality stávek neupravených zákonem, výklad čl. 27 odst. 4 LZPS.....	32
5.2 Podmínky stávek mimo ZKV.....	39
5.2.1 Obecně, judikatura.....	39
5.2.2 Otázka analogie ZKV.....	40
5.2.3 Pravidla výkonu zákonem neupravených stávek	44
5.2.4 Určovací žaloba.....	46

5.2.5	Důvody nezákonnosti stávky	47
5.3	Politická stávka	48
5.4	Návrhy legislativních změn, věcný záměr návrhu obecného zákona o stávce.....	50
Závěr:	52
Seznam použitých zdrojů.....		54

Úvod

Tématem mé diplomové práce je **právo na stávku**. Psát ji budu na katedře ústavního práva pod vedením doc. Jiráska. V práci se budu zabývat především úpravou tohoto institutu v našem právním řádu.

Stávka je v našem právním řádu zakotvena poměrně krátce (teprve od přijetí Listiny základních práv a svobod), a proto se jí zatím nebylo věnováno tolik pozornosti. Pořádání protestních akcí včetně stávek je přitom nedílnou součástí demokratické společnosti. Právo na stávku shledávám zajímavé navíc v tom smyslu, že jde o velmi praktickou právní problematiku, s níž se může v životě setkat každý. V souvislosti s ní vyvstává řada problematických aspektů.

V diplomové práci tohle se pokusím toto téma pojmout z jeho ústavněprávní roviny a budu zkoumat jeho ústavněprávní hlediska. Stávka je v našem právním řádu upravena kromě zmíněné listiny pouze v zákoně o kolektivním vyjednávání. Jiné druhy stávky v našem právu zatím nejsou zákonem chráněny. Hlavním výzkumnou otázkou tedy bude, zda je vůbec tato úprava dostačující.

Práce si klade za cíl řádně zanalyzovat právní úpravu stávky, a to včetně mezinárodních závazků, a porovnat českou právní úpravu s mezinárodní. Zároveň s tím upozorním na postoj judikatury a literatury.

Právo na stávku však chci pojmout co nejvíce komplexně. Na začátku si vymezím pojem tohoto práva, provedu jeho klasifikaci a poukážu na jeho úpravu (nejdřív na mezinárodněprávní aspekty jeho ochrany a poté i na jeho zakotvení v rámci našeho právního řádu). Poté bych rád přistoupil k řešení různých problematických aspektů spojených se stávkou, hlavně se budu zabývat výkladem čl. 27 Listiny. Závěrem práce by mělo být, jak kvalitní je právní úprava stávky.

Práce je rozdělena do šesti kapitol, zabývající se těmito aspekty – definice stávek, historie, klasifikace, právní úprava, obecné charakteristiky a záruky práva na stávku v našem právním řádu.

1 Definice stávky

Pojem stávky lze obecně definovat jako nátlakovou akci vedenou příslušným kolektivem za účelem vynucení stanovených požadavků na druhé straně. Jedná se o právem aprobovaný způsob kolektivního boje v rámci určitého konfliktu zájmů s cílem přimět druhou stranu sporu k požadovaným ústupkům. Nejběžněji je stávka pojímána jako institut kol. pracovního práva (prostředek řešení kol. pracovních sporů). Je tak neodmyslitelně spjata s pracovními spory.

Listina základních práv a svobod nám definici stávky nepodává. Tu v našem právním řádu nalezneme pouze v zákoně č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, který stanovuje, že stávkou se rozumí částečné nebo úplné přerušení práce zaměstnanci¹.

Výkon práva na stávku spočívá v přerušení práce zaměstnanci, příp. i v jiné obstrukci, jejíž podstatou je vyvíjet nátlak na zaměstnavatele (toto přerušení musí mít nátlakový prvek). Stávka je formou vyjádření odporu ve snaze dosáhnout určité změny. Jejím smyslem je přesvědčit zaměstnavatele, aby stávkujícím vyšel vstříc s určitými požadavky. Stávkující strana tak tímto způsobem hájí a prosazuje své zájmy.

Zcela obecně lze stávku definovat jako úmyslné odnětí pracovní síly z určitého důvodu. Konkrétněji se jí míní zastavení práce většího počtu zaměstnanců, provedené společně a plánovitě za účelem dosažení určitého cíle². Je projevem konfliktu skupinových zájmů, který přerostl do stadia kol. sporu.³ S dalšími definicemi se lze setkat v odborné literatuře či judikatuře. Jedna z nich uvádí, že stávkou je částečné nebo úplné přerušení práce větším počtem zaměstnanců za účelem prosazení jejich pracovněprávních požadavků⁴. Jinými slovy jde o samostatně pojatý společný akt, vycházející ze společné vůle a za společným cílem, který je více než jednotlivá jednání každého z účastníků a který se vyznačuje úmyslem stávkovat, existencí sporné otázky a vědomím stávkujících, že zaměstnavateli bude způsobena určitá škoda⁵. Judikatura stávku zase definovala jako přerušení práce nebo jinou obstrukci, která má

¹Zákon č. 2/1991 Sb., zákon o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů

²LEGS. *O připravovaném zákoně o stávce*. Právní rozhledy, 2013, č. 15-16, s. II. Dostupné z: databáze beck-online.cz

³BARANCOVÁ, Helena, SCHRONK, Robert. *Pracovní právo*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2000, s. 443

⁴HŮRKA, Petr. *Právní slovník*. 3. vydání, 2009. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁵CHYSKÝ, Jiří. *Stávka a právo na stávku*. *Právník*, 1969, roč. 108, č. 7, s. 509

tím, že zaměstnavateli přináší materiální (nebo i nemateriální) újmu, přimět zaměstnavatele ke změně chování stávkujícím požadované (očekávané).⁶

Otázku pojmu stávky můžeme shrnout tak, že jde o úmyslné (vědomé a plánovité) jednání, jímž dochází k narušení běžného pracovního chodu, prováděné kolektivem pracovníků, které spojuje společný zájem. Toto jednání má formu opomenutí plnění pracovních povinností. K jeho pojmovým znakům dále patří i existence důvodu a cíle takového postupu a vůle způsobovat druhé straně újmu.

⁶Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2104/2001

2 Klasifikace stávek

2.1 Druhy stávek

Druhy stávek rozlišujeme podle řady kritérií. Již podle výše uvedené definice v ZKV rozeznáváme stávku jako **úplné zastavení práce**, při němž zaměstnanci přeruší veškerou práci, a jako **částečné zastavení práce**, při němž práci odmítne konat jen např. část provozu podniku.

Hlavními kritérii, podle nichž můžeme vymezit jednotlivé druhy stávek, mohou být subjekt, proti němuž směřují, způsob provedení, cíle atd. Galvas je např. rozlišuje podle okruhu pracovníků, zájmů, které jsou předmětem konfliktu, intenzity a doby trvání, způsobu provedení, cíle, k němuž směřují, a podle vztahu k právu.

Rozdělení stávek podle **okruhu stávkujících** je založeno na tom, jak velká část stávkujících na akci participuje, resp. zda překračují hranice jednoho podniku. Podle toho je dělíme na stávky **podnikové**, kterých se účastní buď všichni, nebo jen někteří zaměstnanci téhož zaměstnavatele, a **nadpodnikové**, kterých se účastní zaměstnanci více zaměstnavatelů. Specifickým druhem nadpodnikové stávky je **generální stávka**, která zahrnuje zaměstnance celého oboru, nebo regionu, popř. státu.⁷ Podílejí se na ní buď všichni pracovníci určitého odvětví (např. generální stávka všech učitelů), anebo pracovníci různých pracovních odvětví. Uvedená klasifikace dosti akcentuje na subjekt, vůči němuž byla akce zorganizována. Podnikové stávky totiž směřují vůči zaměstnavateli stávkujících, zatímco nadpodnikovými zaměstnanci zásadně svádějí boj s jiným subjektem, než je zaměstnavatel. Výjimečně si ale lze představit nadpodnikovou stávku, v níž se stávkující obrací na svého vlastního zaměstnavatele, a to za situace, kdy je na podporu podnikové stávky následně jinými zaměstnanci zorganizována tzv. **solidární stávka**, jejímž zahájením akce přeroste v nadpodnikovou stávku. V rozčlenění stávek podle okruhu pracovníků se také může odrážet povaha cíle. Jak bylo naznačeno, podnikové stávky zpravidla nebudou mít žádný politicky motivovaný záměr, byť ani to nejspíš nelze vyloučit. Nadpodnikové stávky naopak mohou mít běžně i cíle politické.

Podle **zájmu**, které jsou předmětem konfliktu, rozlišujeme stávky na **samostatné**, jimiž se její účastníci snaží prosadit své vlastní zájmy, **solidárně akcesorické**, kdy zaměstnanci stávkují na podporu jiných stávkujících, a **solidárně zástupné**, kdy zaměstnanci stávkují místo

⁷GALVAS, Milan a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita a DOPLNĚK, 2004, s. 657

těch, kteří podle zákona stávkovat nemohou.⁸ Solidárně stávkující vlastně na rozdíl od primárních stávkujících vystupují proti subjektu, u něhož by stěžímohli hájit své vlastní zájmy, ale svou účastí chtějí posílit tlak na toho, kdo může vyhovět požadavkům jiných. Problematické jsou tyto stávky z důvodu, že zastavením práce solidárně stávkujících je fakticky postižen subjekt (jejich zaměstnavatel), proti němuž solidární akce nesměruje. U solidárně zástupných si lze představit zahájení stávky za účelem hájit lepší postavení těch, kteří mají stávkovat přímo ústavně zakázáno (např. soudci).

Kritérium intenzity a doby trvání přináší členění na stávky **základní** (dlouhodobé), které trvají až do doby prosazení svých zájmů nebo dosažení kompromisu, a **výstražné** (krátká neboli demonstrační), které zpravidla trvají jen velmi krátkou dobu a mají důrazně upozornit na možnost intenzivnějších stávek.⁹ Šubrt do kontrastu k výstražné stávce staví stávku **klasickou**, při níž dochází k zastavení práce ve stejném čase všemi účastníky, a která je vyhlášována na neurčitou dobu¹⁰. Výstražná stávka zase představuje formu méně intenzivního nátlaku spočívajícího v hrozbě skutečnou stávkou. Jejím cílem je tedy stejně jako u dlouhodobých přivést protistranu k jednacímu stolu, ale takovým způsobem, aby nebylo třeba přistupovat k dlouhodobé stávce.

Podle **způsobu provedení** se uvádí stávky okupační, tradiční, přerušované a štafetové. Při **okupační** stávce zaměstnanci přestanou pracovat, a přitom setrvávají na pracovišti, zatímco při výkonu **tradiční** stávky zaměstnanci vůbec nechodí do práce.¹¹ Při okupační dochází k obsazení prostor podniku a k zabraňování přístupu managementu¹². Na rozdíl od tradiční v sobě okupační stávka nese i prvek aktivního konání (může dokonce vyvolávat i silnější nátlak, jelikož se vedení podniku v takovém případě dostává do přímé konfrontace se stávkujícími). Dalšími zmíněnými druhy jsou stávky **přerušované**, kdy se stávkuje v krátkých intervalech vícekrát po sobě (jakási opakovaná výstražná stávka), a stávky **štafetové**, kdy stávkují v návaznosti na sebe jednotlivá pracoviště¹³ (zastavení práce postupně zaměstnanci různých provozů, což vede zejména ve velkých podnicích zakrátko k naprostému zmatku¹⁴). Za formu

⁸GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

⁹Tamtéž

¹⁰ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, s. 156

¹¹GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

¹²ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, s. 156

¹³GALVAS, Milan a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita a DOPLNĚK, 2004, 671 s.

¹⁴CHYSKÝ, Jiří. *Stávka a právo na stávku*. *Právník*, 1969, roč. 108, č. 7, s. 511

tradiční stávky možno považovat nejspíš i jednání spočívající v tom, že stávkující na protest zanechají práce a opustí během pracovní doby své pracoviště.

Podle způsobu vedení se můžeme setkat i s rozlišením na stávky **organizované a divoké**¹⁵. Z hlediska cíle, který sledují, zase existují stávky hospodářské a politické. Za **hospodářské** můžeme označit ty, co bojují čistě jen za lepší postavení zaměstnanců při práci, cílící především na vyšší mzdy nebo zlepšení jiných pracovních podmínek. **Politické** stávky jsou na druhou stranu mířeny proti veřejné moci a přinášejí požadavky politického rázu. Hájí oblast zájmů, kterou stěží může ovlivnit zaměstnavatel (vyznačují se absencí sporu mezi zaměstnanci a zaměstnavatelem¹⁶). V souvislosti s cílem stávky rozeznáváme také stávku **útočnou**, kterou si chtějí zaměstnanci prosadit určité požadavky, a stávku **obrannou**, kterou chtějí jen obhájit svou pozici oproti požadavkům protistrany¹⁷.

Nakonec můžeme stávky rozeznávat také **podle počtu osob**, které se jí účastní, a sice na stávky, které svou účastí podporují všichni ti, co se do stávky v daném případě mohou zapojit, nebo jen část z nich. Toto vymezení se bude krýt s definováním stávky jako částečné, nebo úplné přerušení práce, jak ji vymezuje ZKV.

2.2 Jiné formy nátlakových akcí na zaměstnavatele

V praxi mohou nastat i situace, kdy stávkující zvolí jako nátlakový prostředek vůči protistraně jinou formu jednání než klasickou stávku, tedy vyjádří svůj odpor jiným způsobem než formou zdržení se výkonu pracovních povinností. To nastoluje otázku, zda i akce vyznačující se odlišným (netypickým) způsobem jejich vedení mohou spadat pod rozsah pojmu „stávka“. Mezi tyto tzv. jiné formy nátlakových akcí se řadí např. zpomalení pracovního tempa, bojkot, striktní dodržování právních předpisů atd.

Zatímco ZKV pracuje jen s pojmem přerušení práce, NS stávku definoval jako přerušení práce a **jinou obstrukci**, která má zaměstnavateli přinášet určitou újmu a přimět jej ke změně chování stávkujícími požadované¹⁸. Co se těmito jinými obstrukcemi rozumí, není jasné

¹⁵GLASER, Eugen. *Stávky a výluky*. In: *Slovník veřejného práva československého, Svazek IV*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2000, s. 747

¹⁶WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 599

¹⁷GLASER, Eugen. *Stávky a výluky*. In: *Slovník veřejného práva československého, Svazek IV*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2000, s. 747

¹⁸Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2489/2000

pojmenované. Nepochybně jimi bude **zpomalení pracovního tempa**, které podle některých výkladů pojmově naplňuje charakter stávky (jedna z definic uvádí, že stávkou lze rozumět formu kol. protestu či nátlaku spočívajícího v částečném nebo úplném přerušení práce zaměstnanci, příp. v extrémním zvolnění pracovního tempa¹⁹). S tímto názorem nelze nesouhlasit.

Zvolnění pracovního tempa totiž představuje určité omezení pracovních výkonů zaměstnanců, jež je způsobilé přesvědčit protistranu ke změně chování. Lze jej dle mého názoru rovněž dovodit z formulace „částečné přerušení práce“, obsažené v ZKV, neboť zaměstnanci zde neplní řádně své pracovní povinnosti v míře a rozsahu, v jakých jsou k práci zavázáni, např. nevykonají určitý pracovní úkol zavčas, tedy de facto svou práci částečně i přerušují. Zpomalení pracovního tempa bude navíc zpravidla méně intenzivním zásahem vůči zaměstnavateli, a proto by nic nemělo bránit stavět takový nátlak naroveň klasické stávce.

Co se týče dalších nátlakových akcí jako je bojkot či přehnané dodržování předpisů, tyto tzv. jiné průmyslové akce jsou velmi blízké stávkám a některé z nich mohou být považovány i za jejich formu²⁰. Podle některých názorů se nicméně jiné akce zaměstnanců nátlakového charakteru nedají považovat za stávku, jelikož postrádají některý z definičních znaků stávky²¹.

Bojkot je možno definovat jako odmítání manipulace se zbožím určitého podniku, proto bude mít většinou povahu solidární akce²². Bojkot tak bude vykonáván ze strany zaměstnanců podniku, jemuž jiný podnik dodává určitý druh zboží.

Přehnané dodržování předpisů zase spočívá v trvání na dodržování veškerých předpisů, mj. i zastaralých předpisů a technických norem²³. Jeho účelem je zdržovat výkon práce a tím přispívat ke snížení efektivity práce, jež se může pak projevit ve výsledcích zaměstnavatele. Z praxe je znám případ, kdy odbory vyzývaly k tomu, aby zaměstnanci neřešili pracovní

¹⁹HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s., dostupné z: databáze beck-online.cz.

²⁰ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, s. 157

²¹HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s., dostupné z: databáze beck-online.cz.

²²GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

²³ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, s. 157

²³Tamtéž

telefonáty po pracovní době, nepoužívali poškozené nářadí, využívali nároku na návštěvu lékaře v pracovní době, příp. aby striktně dodržovali detailní technologický popis práce²⁴.

Co se týče dovolenosti těchto akcí, je třeba na ně nahlížet prizmatem principu „co není zakázáno, je dovoleno“. Pojmovým znakem stávky je totiž odeření výkonu práce, tedy pasivita zaměstnanců. Pojem stávky proto naplní každé jednání, spočívající v odejmutí pracovní síly. Vše, co se však odehraje nad jeho rámec, již jako stávka chráněno nebude (ochrany požívá jen chování, které vyplývá z přímé realizace práva na stávku²⁵). Dovolené jsou jen ty způsoby, které nejsou porušením práva²⁶. Když bychom připustili ústavněprávní rozměr každé formy protestu vůči zaměstnavateli, vlastně by zaměstnanci výkonem takové činnosti se ani nemohli dopustit porušení práva, jelikož by vykonávali ústavně zaručené právo. Takový závěr pochopitelně nepřipadá v úvahu, protože by umožňoval zaměstnancům neomezeně volit jakýkoliv způsob protestu (např. poškozování majetku zaměstnavatele), jímž by se zasahovalo do práv protistrany. Mám však za to, že v kontextu částečného přerušování práce by bojkot či striktní dodržování předpisů obstát jako stávka mohly, pakliže by jimi byla jen snižována výkonnost práce (např. v případě bojkotu by práce byla přerušena v rozsahu, v jakém ji není možné vykonávat následkem odmítnutí nakládání s určitým zbožím), resp. jen v rozsahu nevykonávání práce (ne tedy nad jeho rámec, např. v případě úmyslného poškozování zaměstnavatelova majetku).

²⁴ŠPIČKOVÁ, Petra. *Odbory v Liberty vyzvaly ke striktnímu dodržování předpisů. Chtějí ukázat, že mohou chod firmy citelně ovlivnit* (online). ČT24. 27. dubna 2021. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/odbory-v-liberty-vyzvaly-ke-striktnimu-dodrzovani-predpisu-chteji-ukazat-ze-mohou-chod-firmy-citelne-36651>

²⁵Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2489/2000

²⁶GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

3 Právní úprava práva na stávkou

3.1 Mezinárodní právo

3.1.1 Obecně

Právo na stávkou je obsaženo v několika mezinárodních dokumentech o lidských právech, jejichž prostřednictvím jej uznávají klíčové mezinárodní organizace zabývající se ochranou základních lidských práv – **OSN, Rada Evropy a EU**. Na úrovni OSN bylo množství úmluv tohoto charakteru sjednáno v rámci **Mezinárodní organizace práce**, žádná z nich se ovšem o stávce výslovně nezmiňuje.

3.1.2 Ochrana práva na stávkou v rámci OSN, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Podstatný význam týkající se ochrany základních lidských práv včetně práv hospodářských a sociálních mají lidskoprávní úmluvy přijaté na půdě OSN, jež jsou pro ČR závazné. O právu na stávkou se poprvé zmínil **Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech**, který jej vložil do ustanovení čl. 8. Konkrétně čl. 8 odst. 1, písm. d) uvádí, že **státy, smluvní strany Paktu, se zavazují zajistit právo na stávkou za předpokladu, že je vykonáváno v souladu se zákony příslušné země.**²⁷ Odst. 2 tohoto článku pak zaujímá pravidlo, podle něž tento článek nebrání uložit zákonná omezení výkonu těchto práv pro příslušníky ozbrojených sil nebo policie nebo správních orgánů státu.²⁸ Na rozdíl od svobody odborového sdružování garantované ve stejném ustanovení zde MPHSK akcentuje podmínku výkonu stávky v souladu se zákony smluvního státu. Stávka tak není pojímána jako právo přiznané jednotlivcům či odborové organizaci, ale jako závazek státu toto právo uznat²⁹.

Přístup ke stávce je tedy poněkud rezervovanější, respektující tradice a zákony členských zemí. Je však třeba myslet i na fakt, že právo na stávkou je mnohdy vyvozováno z obecné odborové svobody. Je třeba podotknout, že čl. 8 odst. 1 písm. c) MPHSK hovoří o závazku zajistit právo odborových organizací na svobodnou činnost, jež se jeví jako právo zastřešující, skrývající v sobě i právo odborů na uskutečnění kol. akce. Kdybychom připustili, že je stávkou

²⁷Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

²⁸Tamtéž

²⁹GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávkou*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

možno podřadit pod rozsah práva odborů na svobodnou činnost, přinášelo by to volnější uplatnění takového práva.

3.1.3 Rada Evropy – Evropská sociální charta

Na úrovni regionální se o ochranu hospodářských a sociálních práv zasazuje **Rada Evropy**. V jejím rámci má zásadní význam **Evropská sociální charta**.

Nelze ale opomenout ani nejvýznamnější lidskoprávní dokument Rady Evropy **Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod**, který však pokrývá jen odborovou svobodu, nikoliv právo na stávku. Podle jeho čl. 11 má každý právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružovat se s jinými, včetně práva zakládat na obranu svých zájmů odbory nebo do nich vstupovat. Na výkon těchto práv mohou být uvalena jen taková omezení, která stanoví zákon a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví a morálky nebo ochrany práv a svobod jiných, zároveň tento článek nebrání uvalení zákonných omezení na výkon těchto práv příslušníky ozbrojených sil, policie a státní správy.³⁰ Z čl. 11 Úmluvy však právo na stávku dovodil Evropský soud pro lidská práva, který ho vnímá extenzivně jako součást práva na odborové sdružování³¹. ESLP též potvrdil, že právo na stávku představuje jeden z nejdůležitějších prostředků obrany zájmů zaměstnanců, a z tohoto důvodu mj. rozhodl, že propuštěním zaměstnance z důvodu účasti na stávce došlo k porušení jeho svobody sdružování³². Uvedené podmínky omezení sdružovací svobody se pak dle ESLP vztahují i na stávku.

Výslovně právo na stávku deklarovala až ESCH. Její čl. 6 nazvaný právo kolektivně vyjednávat stanovuje v odst. 4, že se **smluvní strany s cílem zajistit účinný výkon práva kolektivně vyjednávat zavazují uznat právo pracovníků a zaměstnavatelů na kolektivní akci v případě konfliktu zájmů, včetně práva na stávku, s výhradou závazků vyplývajících z platné kolektivní smlouvy, kterou předtím uzavřeli**.³³ Umožnění výkonu stávky je tak považováno za předpoklad prosazení práva kolektivně vyjednávat (z čl. 6, vyplývá, že právo pracovníků provést kol. akci dopadá na oblast stávek souvisejících s kol. vyjednáváním). Právo

³⁰Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

³¹HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s., dostupné z: databáze beck-online.cz

³²Rozsudek Senátu třetí sekce ESLP ze dne 20. 11. 2018, *Ognevenko proti Rusku*, č. 44873/09

³³Evropská sociální charta

na stávku je opět jen závazkem smluvních států přiznat jej svým občanům, což vychází z čl. 20, který vyjadřuje, že se smluvní strany zavazují považovat se za vázané nejméně pěti články části II., a sice články 1, 5, 6, 12, 13, 16, nebo 19³⁴. ČR se v tomhle ohledu považuje za vázanou čl. 6 (z tzv. „tvrdého jádra“ závazků vyjmenovaných v čl. 20 si ČR zvolila čl. 5, 6, 12, 13 a 16³⁵).

ESCH předpokládá, že si každá smluvní strana bude výkon práva na stávku regulovat sama zákonem, přičemž jakákoliv omezení mohou být ospravedlněna jen za podmínek čl. 31³⁶. Čl. 31 stanovuje, že práva a principy stanovené v části I., pokud jsou účinně realizována, a jejich účinné uplatňování podle části II. mohou podléhat jen takovým restrikcím nebo omezením, která jsou stanovena zákonem a která jsou v demokratické společnosti nezbytná na ochranu práv a svobod jiných, nebo na ochranu veřejného zájmu, národní bezpečnosti, veřejného zdraví nebo morálky.³⁷

ESCH je vykládána **Evropským výborem pro sociální práva**, jehož závěry mají sice jen doporučující povahu, přesto však slouží jako vodítko pro výklad jednotlivých ustanovení³⁸. V rámci monitoringu legislativy smluvních států zaujal Výbor i řadu stanovisek ohledně čl. 6 odst. 4, jež se týkaly např. otázky přípustných účelů stávky a podmínek jejího konání.

Otázku chráněných cílů kol. akcí Výbor vyložil tak, že čl. 6 nepokrývá kol. akce konané z důvodů sporů ohledně existence, platnosti a interpretace kol. smlouvy, jakož i sporů ohledně jejího porušení, stejně tak pod něj nespádají stávky s politickými cíli³⁹. Výbor však naopak shledal rozpor s ESCH v případě národní legislativy, která uznává pouze stávky v souvislosti s uzavřením kol. smlouvy⁴⁰.

K otázce procedurálních podmínek konání stávky stanovených vnitrostátními zákony se Výbor vyjádřil tak, že v rozporu s ESCH není úprava umožňující zahájení stávky za podmínky

³⁴Evropská sociální charta

³⁵ŠTURMA, Pavel. *K ratifikaci Evropské sociální charty Českou republikou*. Evropské právo (online databáze), 1999, č. 11. Dostupné z: databáze beck-online.cz

³⁶Council of Europe. *Digest of the case law of the European Committee of Social Rights* (online). Štrasburk: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe, 2022, 214 s. Dostupné z: <https://rm.coe.int/digest-ecsr-prems-106522-web-en/1680a95dbd>. s. 89

³⁷Evropská sociální charta

³⁸BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. s. 467

³⁹Council of Europe. *Digest of the case law of the European Committee of Social Rights* (online). Štrasburk: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe, 2022, 214 s. Dostupné z: <https://rm.coe.int/digest-ecsr-prems-106522-web-en/1680a95dbd>. s. 90-91

⁴⁰GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

jejího schválení příslušným min. počtem osob. Jako souladné s ESCH byly vyhodnoceny také podmínka vyčerpání mediace a smírčího řízení a zákaz stávkovat ujednaný v kol. smlouvě. Nakonec Výbor nebrání ani podmínce povinného oznámení stávky v dostatečném předstihu před jejím zahájením.

Obširnější výklad podává Výbor ohledně možného omezení práva na stávku. Ve svých stanoviscích specifikoval zákazy pro určité typy profesí. Takový zákaz ale musí být ospravedlněn některým z uvedených legitimních cílů a musí být nezbytný, resp. přiměřený sledovanému cíli. Z kategorií povolání jsou zmiňováni příslušníci ozbrojených sil a policie či soudci. Vedle tohoto osobního rozměru se dále připouští omezení (zákaz) stávky sloužící jen k dosažení nelegitimního cíle a stávky, která je excesivní.

Nakonec ohledně důsledků stávek zastává Výbor názor, že uskutečnění stávky nelze považovat za porušení pracovní smlouvy, a proto odmítá možnost výpovědi pracovní smlouvy z tohoto důvodu.

3.1.4 Právo EU

Právo na stávku je obsaženo také v Listině základních práv EU. Garantuje ji čl. 28 s nadpisem „právo na kolektivní vyjednávání a akce“, deklarující, že **pracovníci a zaměstnavatelé či jejich příslušné organizace mají v souladu s právem Unie a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi právo sjednávat a uzavírat na vhodných úrovních kolektivní smlouvy a v případě konfliktu zájmů vést kolektivní akce na obranu svých zájmů, včetně stávky**⁴¹. Listina je coby součást primárního práva EU pro ČR závaznou. Vázanost Listinou se však vztahuje jen na případ, kdy členský stát uplatňuje právo EU⁴².

Z dikce čl. 28 lze vyvodit, že Listina právo stávkovat chápe jen jako prostředek kol. vyjednávání v rámci pracovních vztahů, neboť jej dává do souvislosti s uzavíráním kol. smlouvy. Výslovně je formulován požadavek konfliktu zájmů zaměstnavatele a pracovníků, což zřejmě naznačuje, že by se stávka měla týkat jen ochrany hospodářských a sociálních zájmů. Na druhou stranu pojetí stávky zde nemůže být zužováno jen na řešení sporů týkajících se uzavření kol. smlouvy, jelikož čl. 28 zastřešuje všechny kol. akce vedené za účelem ochrany

⁴¹Listina základních práv Evropské unie

⁴²BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. s. 167

zájmů pracovníků⁴³. Čl. 28 také zdůrazňuje požadavek souladu práva vést kol. akce s vnitrostátními předpisy.

K omezení práva na stávku může členský stát v souladu s čl. 52 přikročit, pokud je takové omezení stanoveno zákonem a respektuje podstatu tohoto práva, přičemž je ho možné zavést pouze tehdy, pokud je nezbytné a odpovídá cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého⁴⁴. Za příklady takových cílů obecného zájmu lze jistě pokládat legitimní cíle jako národní bezpečnost, veřejný pořádek, ochrana mravnosti atd.

Ještě dříve bylo právo na stávku uznáno za nedílnou součást práva Unie **Soudním dvorem EU**.⁴⁵ V jeho rozhodovací praxi se toto právo objevilo v kontextu posuzování možného omezení hlavních hospodářských svobod chráněných právem EU vzhledem k faktu, že výkon stávky přicházel do střetu s těmito svobodami. Důležitým rozhodnutím se stal rozsudek ve věci *Laval*, v níž Soudní dvůr uznal právo na stávku za legitimní součást práva Společenství. Zároveň s tím však konstatoval, že provedením kol. akce může docházet k omezení volného pohybu služeb, jelikož právo vést stávku může učinit podnikání a vysílání pracovníků na území jiného členského státu méně přitažlivými. Omezení této svobody pak soud připouští jen tehdy, jestliže sleduje legitimní cíl slučitelný se Smlouvou a je odůvodněno naléhavými důvody obecného zájmu, a pokud je v takovém případě způsobilé zaručit uskutečnění sledovaného cíle a nepřekračuje meze toho, co je pro dosažení tohoto cíle nezbytné.⁴⁶ K naléhavému důvodu patří dle soudu i ochrana pracovních podmínek zahraničních pracovníků. Podobně se Soudní dvůr vyjádřil ve věci *Viking*, kde taktéž uznal stávku za základní právo EU, ale odmítl, aby jejím prostřednictvím bylo bráněno výkonu svobody usazování (nejsou-li splněny výše popsané podmínky omezení zákl. svobod)⁴⁷.

Co se týče oblasti sekundární normotvorby EU, primární právo orgánům EU nesvěřuje pravomoc vydávat akty sekundárního práva týkající se úpravy práva na stávku. Nelze jej tedy upravovat směrnicemi či nařízeními.

⁴³GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

⁴⁴Listina základních práv Evropské unie

⁴⁵HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s., dostupné z: databáze beck-online.cz

⁴⁶Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 18. 12. 2007, C-341/05 (v el. sb. rozh.), par. 101

⁴⁷Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. 12. 2007, C-438/05 (v el. sb. rozh.), par. 75

3.1.5 Mezinárodní organizace práce

Velký význam na poli mezinárodní ochrany hospodářských a sociálních práv představuje Mezinárodní organizace práce, působící v rámci OSN. Tato univerzální mezinárodní organizace vyprodukovala množství smluv, zabývajících se ochranou pracovníků. Dále přijímá také právně nezávazná doporučení, která mají pouze stanovit pravděpodobný směr, kterým se bude daná skutečnost upravená úmluvou ubírat⁴⁸.

O právu na stávku nicméně navzdory svému zaměření MOP paradoxně mlčí. Nehovoří o něm ani zásadní úmluvy vztahující se k otázkám odborové svobody jako je **Úmluva č. 87 o svobodě odborového sdružování a ochraně práva odborově se organizovat** a **Úmluva č. 98 o právu organizovat se a kolektivně vyjednávat**.

Přesto je ochrana protestních akcí pokládána za nezbytnou a nedílnou součást právního rámce MOP, o čemž svědčí i fakt, že již roku 1957 byla přijata politická rezoluce vyzývající členské státy, aby právo na stávku zakotvily ve svém zákonodárství⁴⁹. Stávky jsou v rámci MOP ale hlavně uznávány ze strany kontrolního orgánu MOP – **Výboru pro svobodu odborového sdružování** („VSOS“). Tento orgán má na starost dohled nad dodržováním práv v oblasti svobody odborového sdružování a za tím účelem vydává nezávazná stanoviska (rozhodnutí). VSOS právo na stávku dovozuje z úmluvy č. 87 (z čl. 3 garantující právo odborových organizací organizovat svou správu a činnost)⁵⁰.

Jelikož je VSOS pověřen úkolem projednávat stížnosti na členské státy ohledně porušení zásad svobodného sdružování, podává tento orgán prostřednictvím svých stanovisek výklad i ohledně práva na stávku, když vyhodnocuje (ne)soulad vnitrostátních překážek výkonu kol. akcí se zásadami MOP.

Ohledně samotných garancí stávky v právním systému MOP uvedl VSOS ve svých rozhodnutích, že toto právo je jedním ze základních prostředků, jimiž zaměstnanci mohou prosazovat a bránit své ekonomické a sociální zájmy⁵¹. Ve své rozhodovací praxi pak VSOS

⁴⁸TOMEŠ, Igor. *Z historie International Labour Organization (ILO) – Mezinárodní organizace práce (MOP)*. Fórum sociální politiky, 2017, roč. 11, č. 3, s. 20

⁴⁹ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, s. 157-158

⁵⁰GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

⁵¹Mezinárodní úřad práce, Ženeva. *Svoboda sdružování. Sbírka rozhodnutí Výboru pro svobodu sdružování*. 6. vydání. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů, 2020, s. 211

vyjasňoval především otázky týkající se přípustnosti vnitrostátních podmínek výkonu, vytyčoval ochranný rámec z hlediska cílů, jichž může stávka sledovat, a typů kol. akcí. Velké pozornosti se dostalo také otázce možných omezení či zákazů stávek vnitrostátní legislativou.

3.2 Právo na stávku v právním řádu ČR

3.2.1 Listina základních práv a svobod

V českém právním systému je právo na stávku chráněno na ústavní úrovni. Nalezneme jej zakotveno v čl. 27 odst. 4 LZPS, který je součástí hlavy čtvrté nazývané jako „hospodářská, sociální a kulturní práva“. Podle čl. 27 odst. 4 je **právo na stávku zaručeno za podmínek stanovených zákonem, přičemž toto právo nepřísluší soudcům, prokurátorům, příslušníkům ozbrojených sil a příslušníkům bezpečnostních sborů**. LZPS toto ustanovení podřazuje pod režim čl. 41 odst. 1, uvádějící, že práv v něm jmenovaných (včetně tedy stávky) je možné se domáhat pouze v mezích zákonů, které je provádějí. Čl. 44 pak zmocňuje zákonodárce k omezení tohoto práva zaměstnancům státní správy a územní samosprávy (ve funkcích které určí) a osobám v povoláních, která jsou bezprostředně nezbytná pro ochranu života a zdraví.⁵²

V čl. 27 je právo stávkovat systematicky řazeno vedle sdružovacích a odborových svobod, navazuje na právo svobodně se sdružovat s jinými a na svobodu zakládat odborové organizace, což implikuje hospodářský a sociální charakter práva na stávku. Čl. 27 odst. 4 sice účel stávky jako prostředku hájení hospodářských a sociálních práv explicitně nevyjadřuje, činí tak však odst. 1 (právo sdružovat se na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů) a odst. 3 (činnost sdružení na ochranu hospodářských a sociálních zájmů), z nichž tento účel můžeme dovodit i pro právo na stávku.

ČR se tedy řadí k zemím s výslovným ústavním zakotvením práva na stávku. Pro srovnání toto právo se nachází také v ústavách řady dalších evropských států jako např. Itálie, Francie, Portugalsko, Polsko, Chorvatsko atd. Obdobně jako to činí česká právní úprava i ústavy těchto zemí vždy svěřují bližší vymezení stávek (jejich podmínek) zákonodárci a umožňují toto právo prostřednictvím předpisů podústavního práva omezit vybraným kategoriím zaměstnanců (typicky příslušníkům bezpečnostních sborů a armády či zaměstnancům státní správy). Naproti tomu v předpisech (včetně ústavních předpisů) jiných států (např. Německo,

⁵²Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Belgie, Dánsko) není právo na stávkou explicitně vyjádřeno vůbec, je však i tak v rámci těchto právních řádů uznáváno a chráněno, dovozuje jej totiž judikatura (např. v Dánsku a Německu jej soudy vyvozují ze sdružovací a koaliční svobody).⁵³

3.2.2 Zákon o kol. vyjednávání

Jediným zákonným předpisem, který dosud právo na stávkou upravil je **zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání**. Předmětem jeho úpravy je nicméně jen stávka probíhající v důsledku sporu o uzavření kol. smlouvy (§ 16-26). Jedná se jen o stávky zahájené jako reakce na neuzavření kol. smlouvy.

ZKV rozeznává dva druhy stávek – **klasickou stávkou**, která je definována jako částečné nebo úplné přerušení práce zaměstnanci, a **solidární stávkou**, jíž se rozumí stávka na podporu požadavků zaměstnanců stávkujících ve sporu o uzavření jiné kol. smlouvy. Do rámce ochrany zákona však spadají jen ty solidární stávkové akce, které jsou vedeny na podporu jiné stávky organizované v režimu ZKV.

Uskutečnění stávky ZKV připouští jen jako krajní prostředek až poté, co selžou i jiné prostředky urovnání sporu o uzavření kol. smlouvy, a sice řízení před zprostředkovatelem. Oprávnění vyhlásit stávkou je svěřeno výlučně odborové organizaci, přičemž takové rozhodnutí je podmíněno souhlasem alespoň 2/3 zaměstnanců z celkového počtu hlasujících zaměstnanců, jichž se má předmětná smlouva týkat, a to za předpokladu, že se hlasování zúčastnila alespoň polovina všech zaměstnanců, zainteresovaných ohledně uzavření kol. smlouvy (§ 17 odst. 1 a 2). Nejnižší možná min. hranice počtu zaměstnanců, kteří se stávkou musí vyslovit souhlas, tak činí třetinu zaměstnanců. Odborová organizace je povinna oznámit zaměstnavateli písemně alespoň 3 pracovní dny předem kdy bude stávka zahájena, její důvody a cíle, počet zaměstnanců, kteří se akce zúčastní, a seznamy pracovišť, která v době stávky nebudou v provozu. Stejně tak musí písemně oznámit ukončení stávky.⁵⁴

Je zakázáno bránit zaměstnanci v účasti na stávce (např. hrozbou újmy nebo určitými odvetnými opatřeními) a naopak nikdo nesmí být ke vstupu do ní donucován (např. zabraňováním v přístupu na pracoviště). Z tohoto důvodu by dle mého názoru měla být

⁵³GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávkou*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz

⁵⁴Zákon č. 2/1991 Sb., zákon o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů

nelegální tzv. okupační stávka, pokud se jejím prostřednictvím brání nestávkujícím zaměstnancům v přístupu na pracoviště.

Odborové organizaci ZKV ukládá povinnost poskytnout zaměstnavateli nezbytnou součinnost při zabezpečení ochrany zařízení a při zabezpečení nezbytné činnosti a provozu zařízení, u nichž to vyžaduje jejich charakter nebo účel s ohledem na bezpečnost a ochranu zdraví nebo možnost vzniku škody na těchto zařízeních⁵⁵. V uvedených případech proto není možné zcela přerušit práci (všemi pracovníky). Zaměstnavateli pak na druhou stranu není dovoleno přijímat v průběhu stávky za účastníky náhradu (může však nahradit výpadek v pracovních výkonech zvýšeným úsilím ostatních či přesunem stávající pracovní síly na místa účastníků⁵⁶). Dle mého názoru by však zaměstnavateli měla být dána možnost obsadit určité pozice, uvolněné stávkou, novými zaměstnanci za situace, kdy by odborová organizace porušila povinnosti § 19 (nezabezpečila nezbytné činnosti či provozy).

Nesplnění některých z výše zmíněných náležitostí zakládá důvod nezákonnosti stávky (§ 20). Za nelegální zákon označuje stávku, jež byla zahájena v rozporu s pravidly ZKV (např. nepředcházelo jí řízení před zprostředkovatelem), solidární stávku, pokud zaměstnavatel nemůže ovlivnit průběh nebo výsledek stávky primární, a stávku vykonávanou příslušníky některých druhů profesí, nezbytných pro řádné fungování státu nebo důležitých pro ochranu života, zdraví či majetku. ZKV mezi ně zařazuje zaměstnance zdravotnických zařízení nebo zařízení sociální péče (za podmínky ohrožení života nebo zdraví občanů), zaměstnance při obsluze zařízení jaderných elektráren, zařízení se štěpným materiálem a zařízení ropovodů nebo plynovodů, soudce, prokurátory (dnes státní zástupce), příslušníky ozbrojených sil a ozbrojených sborů (armáda ČR, Policie ČR, GIBS atd.), zaměstnance při řízení a zabezpečování letového provozu, příslušníky sborů požární ochrany a zaměstnance zabezpečující telekomunikační provoz, pokud by stávkou došlo k ohrožení života nebo zdraví občana, a nakonec zaměstnance, kteří pracují v oblastech postižených živelnými událostmi, ve kterých byla vyhlášena mimořádná opatření⁵⁷.

Z uvedených důvodů se zaměstnavatel (popř. organizace zaměstnavatelů nebo státní zástupce) může u soudu domáhat vyslovení nezákonnosti stávky, a to na základě podání návrhu

⁵⁵Zákon č. 2/1991 Sb., zákon o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶PICHT, Jan a kol. *Zákoník práce. Zákon o kolektivním vyjednávání. Praktický komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, dostupné z: databáze aspi.cz

⁵⁷Zákon č. 2/1991 Sb., zákon o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů

na určení nezákonnosti ke krajskému soudu. Jde o zvláštní určovací žalobu – je žalobou svého druhu, kterou nelze podřadit pod žádný z druhů žalob, demonstrativně vypočtených v ustanovení § 80 OSŘ, a lze ji projednat, aniž by žalobce musel prokazovat naléhavý právní zájem⁵⁸. Žalobu lze podat již po samotném vyhlášení nelegální stávky (nikoliv až po jejím zahájení), aniž by došlo k samotnému přerušeni práce⁵⁹.

Ohledně pracovněprávních nároků platí pravidlo, že účastníkům stávky nenáleží po dobu jejich účasti na stávce mzda ani náhrada mzdy. Těm, kteří práci nepřerušili, zaměstnavatel umožní výkon práce, za níž nárok na mzdu vzniká. Zaměstnanec je ale chráněn i za situace, kdy do stávky nevstoupil, avšak v jejím důsledku nemůže konat svou práci. Výkon stávky se do právní moci případného rozhodnutí soudu o její nezákonnosti považuje za omluvenou nepřítomnost v práci. Po právní moci tohoto rozhodnutí se však účast na stávce považuje za neomluvenou nepřítomnost v zaměstnání (se všemi negativními důsledky pro zaměstnance v podobě např. rozvázání pracovního poměru). Stávkující zřejmě nemůže svou účast v průběhu stávky sám ukončit a dosáhnout toho, že mu bude do skončení akce znovu vyplácena mzda, neboť jeho účast končí zpravidla až rozhodnutím odborové organizace o ukončení stávky (ve vazbě na znění § 16 odst. 4, podle nějž se na zaměstnance, který se stávkou souhlasil, po celou dobu akce pohlíží jako na stávkujícího)⁶⁰.

Co se týče odpovědnosti za škodu (§ 23), zaměstnanci neodpovídají za škodu způsobenou zaměstnavateli výlučně přerušeni práce, a to i kdyby byla stávka vyhlášena nezákonně. Důvodem je fakt, že stávka má zaměstnavatele zejména „ekonomicky bolet“, jinak by do značné míry postrádala smyslu a efektivitu⁶¹. Musí však jít jen o takovou újmu, která je v příčinné souvislosti s jednáním, odpovídající pojmovému znaku stávky. Účastníci proto zaměstnavateli odpovídají za škodu vzniklou událostí (jinou než přerušeni práce), k níž došlo v průběhu stávky. Odborová organizace bude zase povinna nahradit škodu, k níž došlo z důvodu neposkytnutí nezbytné součinnosti, a škodu vzniklou zaměstnavateli, pokud soud prohlásil stávku za nelegální.

⁵⁸Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 1993, sp. zn. 6 Cdo 4/93

⁵⁹Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 1993, sp. zn. 6 Cdo 4/93

⁶⁰PICHT, Jan a kol. *Zákoník práce. Zákon o kolektivním vyjednávání. Praktický komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, dostupné z: databáze aspi.cz

⁶¹Tamtéž

3.2.3 Jiné právní předpisy

Z dalších právních předpisů se o institutu stávky zmiňuje **ústavní zákon o bezpečnosti ČR**. Podle jeho čl. 5 odst. 2 nelze vyhlásit nouzový stav z důvodu stávky vedené na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů⁶². Podobnou ochranu poskytuje **zákon o krizovém řízení**, který v ustanovení § 3 odst. 7 pro změnu zakazuje z důvodu stávky vedené na ochranu oprávněných hospodářských a sociálních zájmů vyhlásit stav nebezpečí. Vedle toho však krizový zákon umožňuje právo na stávku v době nouzového stavu nebo stavu ohrožení státu na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu omezit, a to za předpokladu, že by taková stávka vedla k narušení, případně znemožnění záchranných a likvidačních prací (§ 5)⁶³.

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody přináší další omezení práva stávkovat, když toto právo odnímá odsouzeným po dobu výkonu trestu odnětí svobody (§ 27 odst. 3 stanovuje, že po dobu výkonu trestu odsouzeným nepřísluší právo na stávku⁶⁴). Obdobně je právo na stávku suspendováno osobám umístěným do výkonu zabezpečovací detence, a to **zákonem o výkonu zabezpečovací detence** (podle § 18 nemohou tyto osoby po dobu výkonu zabezpečovací detence vykonávat právo na stávku⁶⁵).

Nelze opomenout ani **zákon o státní službě**, který v § 82 odpírá právo stávkovat představenému (tj. státnímu zaměstnanci, který je oprávněn vést podřízené státní zaměstnance, ukládat jim služební úkoly atd.⁶⁶), což odpovídá čl. 44 LZPS.

Zmínit je také ještě třeba **zákon o ozbrojených silách ČR**, který naopak posiluje ochranu stávek, když zakazuje použít ozbrojené síly k přímému zásahu proti účastníkům stávky (ozbrojené síly nelze použít k přímému zásahu proti účastníkům stávky vedené na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů zaměstnanců⁶⁷).

Nakonec stávky se dotýká také **zákon o nemocenském pojištění**, který vylučuje výplatu dávky nemocenského pojištění, ošetrovného a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství účastníku stávky po dobu jejího trvání (u nemocenské za podmínky, že zaměstnanci

⁶²Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, ve znění pozdějších předpisů

⁶³Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

vznikla dočasná pracovní neschopnost až poté, co se tento zaměstnanec stal účastníkem stávky, a u ošetrového, pokud potřeba ošetrování vznikla až po dni, kdy zaměstnanec vstoupil do stávky⁶⁸). Je tak nutné, aby se zaměstnanec předtím zúčastnil stávky. Důvodem je fakt, že stejně tak nepřísluší stávkujícímu zaměstnanci náhrada mzdy. Vezmeme-li v potaz, že by zaměstnanec v případě, kdy by skutečnost odůvodňující přiznání těchto dávek nenastala, stejně nepracoval, pak by mu dávka neměla co nahrazovat. V případě, že zaměstnanec v době, kdy stávka začala, již tyto dávky pobíral (příp. některá ze skutečností nastala i po vypuknutí stávky, avšak zaměstnanec předtím do ní vůbec nevstoupil), nemáme jistotu, zda by za normálních okolností tento zaměstnanec skutečně stávkoval.

⁶⁸Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

4 Obecné charakteristiky práva na stávkou

4.1 Právní povaha a typické rysy práva na stávkou

4.1.1 Hospodářský a sociální charakter stávkou

Vzhledem k začlenění práva na stávkou pod rozsah LZPS nabylo toto právo charakter **ústavního práva**. Jelikož LZPS stávkou zařazuje do kategorie práv zvaných jako „hospodářská, sociální a kulturní práva“, které zaujímá hlava čtvrtá, lze odtud usuzovat na fakt, že stávkou je chápána jako právo **hospodářské a sociální**.

4.1.2 Vztah a souvislosti s politickými právy

Je nicméně namístě podotknout, že z hlediska obsahového zaměření vykazuje právo na stávkou přes svou nepochybnou hospodářskou podstatu i znaky práva politického. Pojetí stávkou jako práva politického se posiluje zejména za situace, kdy jsou uznávány i stávkou politické. Zařazení práva na stávkou pod rámec práv politických je v současnosti v podmínkách českého právního řádu poměrně diskutabilní. Tento postoj zastává např. Wagnerová, která ve svém disentujícím stanovisku k nálezu ÚS Pl. ÚS 61/04 vyjádřila názor, že „výkon stávkou je realizací politických základních práv, konkrétně práva shromažďovacího a svobody projevu“, k čemuž uvedla, že „svoboda projevu nezahrnuje jen verbální projevy jednotlivců, ale i účast na určité akci, která jednoznačně podporuje určitý cíl, s nímž se účastník takové akce ztotožňuje“.⁶⁹

Podobnost s právy politickými je možné dle mého názoru shledat na základě některých společných rysů. Předně je stávkou podobně jako např. shromažďovací právo určitou aktivizací občanů ve snaze dosáhnout společného cíle. To, v čem se naopak bude s některými politickými právy rozcházet (nikoliv však v případě politických stávek) je fakt, že politická práva mají působit svými účinky na veřejnost, zatímco výkon stávkou bude jen vnitřní záležitostí, která zásadně nebude postihovat veřejnost. Zatímco se tedy např. k demonstraci, která je výkonem práva shromažďovacího může připojit každý, kdo se ztotožňuje s jejím cílem, v případě stávek bude okruh jejich účastníků z povahy věci limitován jen na příslušnou skupinu pracovníků. Dalším rozlišujícím znakem je pak také (ne)existence působení na protistranu, jelikož stávkou má vždy ze své podstaty přinášet svým výkonem materiální újmu subjektu, proti němuž

⁶⁹Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04

směřuje, zatímco u politických práv, které představují jen nástroj vyjádření určitého postoje, tento znak absentuje.

Na druhou stranu i od některých hospodářských a sociálních práv se stávka svou povahou odlišuje, a to tím, že její výkon předpokládá aktivní konání. Řada jiných práv v hlavě čtvrté naopak naplňuje znaky určitých nároků (ve formě plnění) vůči státu (např. právo na sociální zabezpečení).

4.1.3 Statusové vymezení práva na stávku

Z hlediska tzv. statusového dělení základních práv se právo na stávku chová převážně jako **status negativus**, tzn. že poskytuje jednotlivcům určitý autonomní prostor, do něhož stát nesmí zasahovat. Tento status obsahuje tzv. negativní závazek státu právo respektovat a umožnit jeho nerušený výkon, což se u práva na stávku projevuje jako povinnost státu nezasahovat do průběhu stávkové akce.

Realizace práva na stávku však s sebou nese i závazky pozitivní (tzv. status positivus), z nichž pro stát obecně vyplývá povinnost aktivně konat k ochraně příslušného práva⁷⁰, tedy aktivně jej naplňovat. Základní pozitivní závazek státu spočívá v povinnosti vytvořit odpovídající právní rámec ochrany, který by měl vedle výslovné garance stávkové svobody zahrnovat i řadu opatření zajišťujících efektivní výkon stávkových akcí včetně např. ochrany stávkujících před zaměstnavatelem.

4.1.4 Právo na stávku jako kol. právo

Charakteristickým rysem práva na stávku je dále jeho **kol. povaha**, která je dána tím, že jeho realizace je vázána výlučně na určitý kolektiv osob (právo je realizovatelné pouze společným jednáním skupiny osob). Vzhledem k tomu, že jednotlivec může být podle pracovního práva ČR účastníkem kol. pracovního sporu vždy jen jako člen určitého kolektivu, není možné zastavení práce považovat za individuální postup jednotlivce⁷¹. Z tohoto důvodu se proto jedná o tzv. kol. právo, jako ostatně stávku označil i ÚS („právo na stávku, jak vyplývá z jeho zařazení do kontextu práva svobodně se sdružovat s jinými, je právem kolektivním a

⁷⁰BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. s. 60

⁷¹GALVAS, Milan a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita a DOPLNĚK, 2004, s. 657

bylo by jeho zneužitím, pokud by jeho výkon držel v ruce jednotlivce, nebo úzká, co do počtu zanedbatelná skupina osob⁷²).

Lze si jen těžko představit, že by možností uplatňovat právo na stávkou disponoval jedinec, který by mohl sám zahájit a vést svou vlastní stávkou. Takové přerušení práce by zcela popíralo smysl stávky, když by ve většině případů jen stěží mohlo naplnit její účel, jenž spočívá v působení újmy zaměstnavateli, způsobilé přimět jej ke splnění stanoveného požadavku.

S kol. povahou práva na stávkou souvisí i fakt, že stávka má sloužit jako prostředek obhajoby společných zájmů, tedy neměl by jí být prosazován požadavek čistě osobního rázu, ale požadovaná změna by měla mít vliv na celý kolektiv. Tento názor nastínila i judikatura NS, podle něž „účast zaměstnanců na stávce, jejímž účelem není obrana hospodářských a sociálních zájmů, ale prosazování personálních zájmů pracujících, je porušením pracovní kázně⁷³“.

4.2 Subjekty práva na stávkou

4.2.1 Subjekty práva zorganizovat stávkou

Subjektem oprávněným zorganizovat kol. akci je typicky odborová organizace. Na mezinárodní scéně se subjektům práva na stávkou ve své výkladové praxi věnoval Výbor pro sociální práva. Otázku, kdo je oprávněn svolat kol. akci, vykládá Výbor pro sociální práva tak, že ESCH nebrání členským státům přiznat toto oprávnění jen určitému subjektu. Výbor však shledal rozpor s ESCH v případě, kdy podle vnitrostátní legislativy takové oprávnění příslušelo výlučně jen odborové organizaci, která byla nejrepresentativnější entitou na národní úrovni, v určitém profesním oboru či v podniku.⁷⁴

V rámci teorie pracovního práva je odbornou veřejností přijímán názor, že tím, kdo má právo na vyhlášení stávky, je pouze organizace zaměstnanců. Subjekty práva na stávkou se totiž odvíjejí od subjektů kol. pracovního práva. Pokud jako subjekt kol. pracovních vztahů mohou

⁷²Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04

⁷³Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2104/2001

⁷⁴Council of Europe. *Digest of the case law of the European Committee of Social Rights* (online). Štrasburk: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe, 2022, 214 s. Dostupné z: <https://rm.coe.int/digest-ecsr-prems-106522-web-en/1680a95dbd>. s. 90

působit jen odbory, pak uvedené právo náleží výhradně jen jim. Tam, kde však mohou do kol. pracovních vztahů vstupovat i jiné subjekty, budou subjektem práva na stávkou i ony.⁷⁵

V rámci českého právního řádu je v případě stávek v režimu ZKV subjektem oprávněným vyhlásit a zorganizovat stávkou pouze odborová organizace. Za předpokladu, že se však právo stávkovat nebude omezovat pouze na ZKV, nelze z kontextu čl. 27 dovodit, že by stávka musela být nutně organizována odbory, a proto nevyhlásí-li ji odborová organizace, mohla by jako svolavatel vystoupit i k tomu účelu zformovaná skupina zaměstnanců⁷⁶. Je třeba ale přihlídnout k judikatuře ÚS, který zaujal stanovisko, že by bylo „zneužitím práva na stávkou, pokud by jeho výkon držel v ruce jen jednotlivec nebo úzká, zanedbatelná skupina jednotlivců⁷⁷“. Uspořádání stávky by tudíž nemělo být odpíráno větší skupině odborově neorganizovaných pracovníků, která by představovala dostatečně reprezentativní část zaměstnanců.

4.2.2 Stávka jako individuální právo jednotlivců

Vedle práva svolat stávkovou akci rozlišujeme právo každého zaměstnance vstoupit do stávky a zúčastnit se jí. Ač jej lze vykonávat jen kolektivně, je právo na stávkou zároveň individuálním subjektivním právem jednotlivce. Čl. 27 odst. 4 má být vykládán tak, že každý má právo na stávkou, přičemž jeho osobní rozsah je třeba zužovat (zásadně) jen na osoby zaměstnanců⁷⁸. Jen zaměstnanci jsou totiž v rámci kol. boje schopni útlumem své činnosti přivodit protistraně (zaměstnavateli) újmu.

Částečně spornou bude ale otázka možné extenze osobního rozměru čl. 27 v případě stávek politických (za předpokladu, že tyto vůbec spadají pod ochranu LZPS), neboť není vyloučena situace, kdy se do akce tohoto druhu zapojí i osoby, činící tak bez jakékoliv narušení pracovněprávního vztahu, zejména tedy osoby nevykonávající závislou práci, kterou by mohli přerušit (např. živnostníci, studenti, zemědělci). Navzdory výše uvedenému lze narazit na přístup, že i tyto skupiny mohou na základě čl. 27 vyjádřit svůj postoj prostřednictvím politické stávky (např. Preuss tvrdí, že by živnostník neměl být krácen o možnost proklamovat formou stávky svůj občanský postoj, neboť politická stávka stírá zásadní rozdíl mezi zaměstnancem a

⁷⁵GALVAS, Milan a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita a DOPLNĚK, 2004, s. 661

⁷⁶WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 599

⁷⁷Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04

⁷⁸KÜHN, Zdeněk, KRATOCHVÍL, Jan, KMEC, Jiří, KOSAŘ, David a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 1033

drobným živnostníkem⁷⁹). Takový protest bychom však spíše měli chápat jako projev práv politických, neboť pojmovým znakem stávky je absence řádného plnění pracovních povinností, která s sebou nese prvek újmy. U akcí „nezaměstnanců“ by naplnění těchto aspektů bylo značně problematické, neboť není jisté, jakou činnost by tyto subjekty vlastně zastavovaly a zda by takovým zastavením byla protistraně vůbec způsobena nějaká újma. V případě živnostníků sice přichází do úvahy, co se týče způsobu provedení, např. neplnění smluvených závazků, avšak představa, že by dlužník byl oprávněn bez jakýchkoliv negativních následků odepřít plnění své smluvní straně s odvoláním se na realizaci stávky, se jeví poněkud absurdně, když by takové jednání většinou poškozovalo osobu, která není stranou konfliktu, resp. nepřispěla k jeho vzniku (stávka směřuje proti tomu, koho lze přimět k ústupkům⁸⁰). Právo na stávku je navíc třeba chápat v kontextu sdružovacích a odborových svobod (systematické začlenění v rámci čl. 27 LZPS), a proto lze odtud usuzovat na smysl stávky jako nástroje ochrany v pracovních vztazích. Z tohoto důvodu by měly být z rámce čl. 27 vyňaty zejména protestní akce studentů.

4.3 Obsah práva na stávku

Obsahem práva na stávku jsou příslušné formy jednání (způsoby, jakým je stávka prováděna), z nichž nejtypičtější je úplné přerušení práce. Forma, jakou je stávka uskutečňována, má význam pro posouzení případných excesů stávkujících, a tedy i zákonnosti a legitimacy stávky.

Vykonávají-li zaměstnanci legální stávku, jsou chráněni vůči případným odvetným opatřením ze strany zaměstnavatele, neboť nikomu nemůže být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod (čl. 3 odst. 3 LZPS), tzn. že zaměstnavatel nesmí stávkující zaměstnance propustit, domáhat se na nich náhrady škody ani je jinak znevýhodňovat oproti těm, co se rozhodli do stávky nevstoupit⁸¹. Pokud by zaměstnavatel chtěl vyvodit důsledky z určitého kol. počínání zaměstnanců, musel by on dokázat, že jde o nedovolenou stávku⁸². Legální stávka nepředstavuje porušení pracovní disciplíny a ani nevede k ukončení

⁷⁹PREUSS, Ondřej. *Jaké jsou důsledky politické stávky?* Právní rozhledy (online databáze), 2011, č. 20. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁸⁰Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2489/2000

⁸¹KÜHN, Zdeněk, KRATOCHVÍL, Jan, KMEC, Jiří, KOSAŘ, David a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 1031

⁸²CHYSKÝ, Jiří. *Stávka a právo na stávku*. *Právník*, 1969, roč. 108, č. 7, s. 509

pracovního poměru⁸³. V rámci odborné veřejnosti však panuje shoda, že stávkujícím po dobu jejich nečinnosti nenáleží náhrada mzdy (platu).

V kontextu druhé roviny chápání práva na stávkou (tj. právo vyhlásit stávkovou akci) je pak obsahem mj. právo organizátorů rozhodnout o ukončení příslušné stávky. Stejný subjekt, který rozhodl o jejím zahájení, ji může zase ukončit, a to z důvodu, že buď bylo jím stanoveného cíle dosaženo, nebo se takového cíle nepodařilo dosáhnout, příp. došlo ke kompromisu⁸⁴. V jiných případech má organizátor povinnost stávkou ukončit, pokud mu tak bylo nařízeno rozhodnutím soudu o nezákonnosti takové akce, které nabylo právní moci.

4.4 Cíle stávky

K přípustným cílům stávky patří vzhledem k jejímu začlenění v LZPS výhradně cíle hospodářského a sociálního charakteru, což však ještě nevylučuje možnost konání stávek politických. Cíl, který je stávkou sledován, je zcela zásadním faktorem pro posouzení ústavní konformity jednání stávkujících⁸⁵. Typické cíle představují požadavky na zvýšení mezd, prodloužení dovolených, zlepšení pracovních podmínek (např. přijetí opatření zaměstnavatele týkající se zajištění větší bezpečnosti při práci), přesčasy, vyjádření solidarity s jinými stávkujícími (solidární stávka) atd.

Požadavky prosazované stávkujícími mohou být trojího druhu: **požadavky profesionální povahy** (záruka nebo zlepšení pracovních nebo životních podmínek), **požadavky vztahující se k odborové činnosti** (záruka nebo rozšíření práv odborových organizací) a **požadavky politické povahy**⁸⁶. Oprávněnost posledního požadavku bude přitom často velmi sporná. Za cíle politické povahy si lze představit typicky různé požadavky sociálního charakteru týkající se sociálního zabezpečení zaměstnanců, neboť ty směřují předně vůči státu.

⁸³BARANCOVÁ, Helena, SCHRONK, Robert. *Pracovní právo*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2000, s. 443

⁸⁴GALVAS, Milan a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita a DOPLNĚK, 2004, s. 663-664

⁸⁵KÜHN, Zdeněk, KRATOCHVÍL, Jan, KMEC, Jiří, KOSAŘ, David a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 1031

⁸⁶DRABEŠ, Zdeněk. *Právo na stávkou*. Právní rádce, 2000, č. 2, s. 21

5 Záruky práva na stávku v českém právním řádu

5.1 Otázka legality stávek neupravených zákonem, výklad čl. 27 odst. 4 LZPS

Přestože náš právní řád již dospěl k výslovnému uznání práva na stávku, zůstává rozsah jeho záruk stále sporný. **Právo na stávku je totiž dle čl. 27 odst. 4 LZPS zaručeno pouze za podmínek stanovených zákonem**, přičemž podle čl. 41 je možné se tohoto práva domáhat pouze v mezích zákonů, které toto právo provádějí. Formulace těchto ustanovení vyvolávají zásadní interpretační problém ohledně legality stávky, spočívající v otázce, zda ochrany požívá i výkon takové stávky, co nespadá pod rámec žádného prováděcího zákona.

Jelikož institut stávky doposud upravil jen ZKV, jehož předmětem je pouze stávka, k níž dochází ve sporu o uzavření kol. smlouvy, vyvstává otázka, zda jsou naším právním řádem chráněny i ty, na které ZKV nedopadá (stávky bez prováděcí zákonné úpravy). Právní spor tkví v tom, zda je toto právo garantováno přímo samotnou LZPS, která jej přiznává jednotlivcům, nebo je jeho existence vázána vždy jen na prováděcí zákon (realizace stávky by se musela vždy opírat o prováděcí zákon). V případě práv v režimu čl. 41 LZPS totiž ústava předpokládá, že jim dá konkrétní obsah až zákon.

V teorii dnes existují tři přístupy, jak lze k výkladu čl. 27 odst. 4 LZPS přistupovat. První z nich vychází z toho, že přípustná je pouze stávka dle ZKV, druhou možností je, že přípustná je jakákoliv stávka s ochranou obdobnou stávce v kol. vyjednávání, ač tu chybí zákon, který by ji zajišťoval, a nakonec zatřetí je přípustná nejen stávka v kol. vyjednávání, ovšem s nutným odlišením právního režimu⁸⁷. Rozlišujeme možnost striktní (stávka je legální pouze v mezích ZKV), možnost absolutní (stávka je zaručena jako taková a není možné ji limitovat jinak než přímým zákonným zákazem) a možnost racionální (právo je zaručeno obecně, nicméně stávka stojící mimo meze zákona musí splňovat alespoň elementární podmínky legitimující její účel a provedení)⁸⁸. Podle užší varianty není-li prováděcího zákona, není „plnohodnotného“ právo, neboť to „žije“ především v zákoně⁸⁹ (tato teorie přistupuje k právům v čl. 41 jen jako k ústavním institucionálním zárukám, nikoliv jako k subjektivním

⁸⁷WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 601

⁸⁸PREUSS, Ondřej. *Jaké jsou důsledky politické stávky?* Právní rozhledy (online databáze), 2011, č. 20. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁸⁹KYSELA, Jan. *K politické stávce v ústavním řádu ČR aneb když je interpret tvůrcem*. Právní rozhledy, 2012, č. 4. Dostupné z: databáze beck-online.cz

lidskoprávním nárokům⁹⁰), kdežto extenzivní výklad vychází z myšlenky přímé aplikovatelnosti LZPS.

Na zákonné provedení práva na stávku, jak to vyžaduje LZPS, lze potom nahlížet ze dvou hledisek: buď jako na konstrukci práva na stávku zákonem, jenž je podmínkou samotné existence tohoto práva, nebo jako na omezení práva na stávku zákonem, kdy oprávnění vést stávku má svůj základ přímo v ústavním pořádku.

Podle širšího výkladu bychom rozeznávali dva případy legálních stávek – **stávky ve sporu o uzavření kol. smlouvy** a **stávky mimo rámec ZKV**. Problematickým u tohoto přístupu je však fakt, že stávky zákonem neupravené postrádají základní pravidla, jež by regulovala jejich výkon.

Judikatura i velká část odborné veřejnosti se přiklání k variantě širší. České soudy opakovaně odmítly, že by stávku bylo možné legálně uplatnit pouze v podmínkách ZKV. VS v Praze vyslovil názor, že „*neexistence zákona, který by podle čl. 27 odst. 4 LZPS měl vymezit podmínky, za nichž je možné právo na stávku realizovat, neznamena s výjimkou případů, na něž dopadá ZKV, negaci ústavním zákonem zaručeného práva na stávku*“, k čemuž poznamenal, že „*kdyby každá jiná stávka byla nepřípustná, znamenalo by to omezení základního práva na stávku, což by bylo v rozporu s čl. 27*“⁹¹.

Stejný postoj zaujal také NS. Ten v rámci případu, v němž se zabýval oprávněností okamžitého zrušení pracovního poměru učitelky, konstatoval, že „*upravuje-li zákon pravidla stávky jen v případech stávky v souvislosti s kolektivním vyjednáváním, plyne z toho závěr, že jiného omezení práva na stávku v českém právním řádu není, platí tedy, že právo na stávku je zaručeno, aniž by (s výjimkou stávek v souvislosti s kolektivním vyjednáváním) bylo v souladu s ústavními principy omezeno*“⁹². Obdobně v dalším ze svých rozhodnutí prohlásil NS stávky neuskutečňované v mezích prováděcího zákona za ústavně konformní, když dospěl k závěru, že „*právo na stávku lze vykonat nejen ve sporu o uzavření kolektivní smlouvy, ale i za účelem obrany jiných hospodářských a sociálních zájmů zaměstnanců u jejich zaměstnavatele*“⁹³. Právo na stávku se nakonec objevilo i v judikatuře ÚS, který v rámci posuzování návrhu na zrušení části ustanovení ZKV vyložil čl. 27 odst. 4 tak, že opomenutí zákonodárce provést zákonem ustanovení čl. 27 neznamena, že by zákonem neupravené právo na stávku bylo

⁹⁰BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. s. 101-102

⁹¹Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 1998, sp. zn. 2 Co 157/97

⁹²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2489/2000

⁹³Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2104/2001

v takové situaci zcela popřeno, tedy soudy by i v takovém případě při absenci zákonné úpravy musely ochranu tomuto právu v jeho podstatě poskytnout, jinak by se dopustily odepření spravedlnosti⁹⁴.

Podobně se k právu na stávkou staví značná část odborníků, kteří pro legalitu stávek nevykonávaných v mezích žádného zákona většinou argumentují principem „každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“. Podle Zachariáše proto, že v současné době nenajdeme žádný zákon, který by „jiné“ stávky zakazoval, lze dovodit, že tyto nejsou zakázány⁹⁵. Další autoři pak uvádějí např. že skutečnost, že nebyl vydán obecný zákon, nemůže být na újmu těm, kteří by své právo uplatňovali⁹⁶, nebo že účastníci tzv. jiných stávek nemohou být postiženi za uplatnění svého ústavního práva, neboť pokud by vůči nim mohly být vyvozeny sankce, změnilo by se právo na stávkou v pouhou politickou proklamaci bez praktického významu⁹⁷.

Opačný názor než judikatura zastává např. Kysela, podle nějž se chápáním zákona jako omezení jinak neomezeného práva popírá rozdíl mezi právy, k nimž podle LZPS samotné je, resp. není třeba prováděcího zákona⁹⁸. Někteří autoři zase hájí názor, že stávky zákonem neupravené nejsou sice zakázané, nejsou však ani vzhledem k absenci zákona zaručené, a tudíž se jich nelze domáhat (Šubrt hovoří o právu, které je značně oslabené, neboť nezaručené právo není plnohodnotným právem⁹⁹).

V prvé řadě je třeba zmínit, že LZPS předpokládá přijetí zákona, na jehož základě bude možné se práva na stávkou domáhat. To ostatně potvrdil ÚS, když uvedl, že „zákonodárce je povinen právo na stávkou zákonem provést“ a „pokud by tak opomněl učinit, bylo by možné nastalou situaci hodnotit jako neústavní opomenutí zákonodárce, resp. neústavní mezeru v zákoně“¹⁰⁰. Z formulace „zaručeno za podmínek stanovených zákonem“ se jasně podává, že zákony toto právo musí zaručit (i z formulace čl. 41, že těchto práv „je možno se domáhat“, plyne, že musí být umožněno se tohoto práva domáhat). Pro určení rozsahu legálního uplatňování práva na stávkou bude proto klíčové posouzení otázky, zda zákonodárce tomuto

⁹⁴Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04 (N 181/43 SbNU 57)

⁹⁵ZACHARIÁŠ, Jaroslav. *Úprava stávky v právním řádu České republiky*. Právník, 1995, roč. 134, č. 12, s. 1209

⁹⁶KOUŘILOVÁ, Zuzana. *K zakotvení práva na stávkou v právním řádu a k možným formám stávky*. Právní rozhledy, 2015, č. 11. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁹⁷ZRUTSKÝ, Jaromír. *Právo na stávkou*. Právní rozhledy, 1997, roč. 5, č. 3, s. 123-124

⁹⁸KYSELA, Jan. *K politické stávce v ústavním řádu ČR aneb když je interpret tvůrcem*. Právní rozhledy, 2012, č. 4. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁹⁹ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, s. 159

¹⁰⁰Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04 (N 181/43 SbNU 57)

požadavku vyhověl (tedy právo na stávku „plně“ provedl) a jaké důsledky je třeba z jeho případné nečinnosti vyvodit.

Co se týče samotné otázky zákonnosti stávky mimo rámec ZKV, doslovný jazykový výklad LZPS svádí k tomu, že stávka je dovolena, jen pokud splňuje podmínky zákona. S tímto restriktivním pojetím nelze souhlasit. Dovolím si však polemizovat s hlavním argumentem literatury pro oprávněnost stávek mimo ZKV, a sice zásadou legální licence (čl. 2 odst. 3 LZPS). Ta se jeví z mého pohledu poněkud problematickou, když výkon každé stávky vždy naráží na povinnost zaměstnance řádně plnit pracovní úkoly a na povinnost loajality vůči zaměstnavateli (§ 301 zákoníku práce). Bez výslovného ústavního zmocnění by přerušení práce mělo za následek porušení pracovní smlouvy (zákaz jednat v rozporu se zájmy zaměstnavatele, aktivovaný pracovní smlouvou), a proto má-li v podmínkách českého právního řádu obstát jakákoliv kol. akce, potřebuje výslovné ústavní záruky. To koneckonců zastává i např. Barancová, když tvrdí, že není možné vycházet ze zásady čl. 2 odst. 3, protože právo na stávku tvoří neoddelitelnou součást ústavních práv občanů¹⁰¹. Přesto řada autorů dovozuje, že dovolenost takového jednání není závislá na tom, zda plyne z ústavy. Potom by však realizace jiné stávky než dle ZKV nebyla ani výkonem ústavního práva, a tudíž nepoživala žádné ochrany (mohla by být libovolně zakazována zákonem).

Právo, které není provedeno zákonem, ač tak má být učiněno (na základě čl. 41), by i tak mělo být v podmínkách našeho právního řádu respektováno, a to s odkazem na zachování jeho určitého jádra. Při striktním výkladu čl. 41 odst. 1 LZPS by totiž při nečinnosti zákonodárce daná práva vůbec neexistovala, resp. by nebylo možno se jich domáhat¹⁰². Platí princip čl. 4 odst. 4 LZPS, v jehož duchu musí být šetřeno podstaty a smyslu základních práv¹⁰³. Práva uvedená v čl. 41 sice nemají samostatnou normativní sílu a nutně tedy potřebují k svému uplatnění zvláštní zákon, avšak pokud by nebyly vydány zákony k jejich provedení, došlo by k jejich popření, což z ústavního hlediska nelze připustit¹⁰⁴. Za podobný přístup se postavil mj. NSS, když judikoval, že: „právům sociálním nelze upírat povahu ústavně zaručených subjektivních veřejných práv, v tomto smyslu a rozsahu jsou soudně vymahatelnými nároky vůči veřejné moci“¹⁰⁵. V opačném případě by tato práva představovala jen pouhý apel

¹⁰¹BARANCOVÁ, Helena, SCHRONK, Robert. *Pracovní právo*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2000, s. 444

¹⁰²BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 101

¹⁰³KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1199

¹⁰⁴PROCHÁZKA, Antonín. *Rozdílnost normativního obsahu článků ústavní listiny základních práv a svobod*. Právní rozhledy (online databáze), 1996, č. 11, s. 512

¹⁰⁵Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 4 Ads 134/2014

zákonodárci, aby je vzal v potaz, tzn. že by při absenci zákona zůstala zcela popřena (nedalo by se jich domáhat), což nelze připustit. Pokud bychom si představili, že by nedošlo ani k přijetí ZKV, pak by při striktním výkladu zůstalo právo na stávku zcela negováno, resp. by neexistovalo (každá stávka by byla nelegální), což by však popíralo duch ústavy. Princip zachování podstaty práva je ale dle mého názoru třeba vztáhnout i na situaci, kdy se zákonodárce s tímto právem nevypořádá komplexně (zákon sice existuje, ale právo v něm není provedeno v plném rozsahu).

V první řadě je proto třeba vyjasnit otázku, zda právo na stávku zákonodárce upravil komplexně. Již na první pohled je zřejmé, že nikoliv, neboť ZKV pokrývá jen jeden specifický druh kol. akcí – stávku směřující k uzavření kol. smlouvy, aniž by omezoval konání stávek z jiných důvodů. Stávka je v něm vázána jen na oblast kol. vyjednávání (je upravena coby možný následek neúspěšného kol. vyjednávání). Že toto právo není „plně“ provedeno, však indikují i další skutečnosti.

Zaprvé je třeba poukázat na fakt, že ústavodárce ustanovením čl. 27 odst. 4 zjevně vyzval zákonodárce k úpravě i jiných druhů kol. akcí, neboť ZKV byl schválen a nabyl účinnost dříve než LZPS, z čehož plyne, že pokud by měl ústavodárce v době přijetí LZPS v úmyslu ponechat toto právo omezeno jen na spory ohledně uzavření kol. smlouvy, nemusel by jej do LZPS vůbec zařazovat. Ústavodárce však zahrnutím tohoto práva do LZPS dal dle mého názoru jasně najevo, aby český právní řád počítal i s ochranou nátlakových akcí, co nastanou za zcela jiných okolností (s jiným cílem) než stanovuje ZKV. Předpokládal, že se v našem právním řádu prosadí i jiné druhy stávek.

Zadruhé nelze z ničeho usuzovat, že by ZKV pojímal stávku v souvislosti s kol. vyjednáváním jako výhradní a jedinou možnou (určoval, že výlučně jen jednání v něm pojmenované lze chránit jako stávku), a že nepřijetím jiného zákona snad zákonodárce sledoval odeprít jiným kol. akcím právní ochranu. Nastala tudíž mezera v právním řádu, neboť určitá výše stávek je zákonodárstvím ignorována. Ta by byla odstraněna, kdyby bylo právo na stávku v zákoně vymezeno obecně (výčtem všech situací, za nichž může být legálně užito stávky). Tato mezera je nevědomá, jelikož z pouhé skutečnosti, že něco není upraveno, neplyne, že by to tak zákonodárce zamýšlel, pokud není prokázáno, že sám úmyslně nevztáhl danou úpravu i na jiné (podobné) situace, resp. že se sám rozhodl v tomhle případě již jiný zákon nepřijímat. Zde se naopak v minulosti pokoušel další prováděcí předpis vydat (návrhy obecného zákona).

V opačném případě (při vědomém nepřijetí jiného zákona) by právo provedeno bylo a skutečná mezera by nenastala.

Za stavu, kdy tedy v našem právním řádu chybí jiná prováděcí úprava, je ve smyslu principu zachování jeho jádra třeba právo na stávku vykládat tak, že jej jednotlivcům (mimo ZKV) přiznává přímo čl. 27 odst. 4. Jinak by tato absence zákona znamenala negaci části ústavního práva na stávku. Na ZKV je proto pak nutno pohlížet jako na omezení práva v čl. 27 odst. 4. Pokud by však legislativa plně provedla čl. 27 odst. 4, pak by se již nedalo o omezení tohoto práva zákonem a o přímé aplikovatelnosti LZPS hovořit, neboť by se každé stávky dalo dovolat jen na základě zákona, nikoliv LZPS.

V současnosti čl. 27 odst. 4 umožňuje zákonodárci libovolným způsobem nastavit pravidla pro výkon stávek (formulace tohoto ustanovení byla zvolena nejspíš proto, aby se ZKV nestal ústavně nekonformním, a aby nikdo nemohl napadat podmínky vymezené v zákoně jako rozporné s LZPS). Ten je ale povinen se řídit tzv. **testem racionality**, který zkonstruoval ÚS následovně: *„Zákonodárce musí respektovat princip rovnosti a stanovit meze práva na stávku stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky. Vzhledem k čl. 41 odst. 1 Listiny ale nemusí být zákonná úprava v přísném vztahu proporcionality k cíli, který je regulací sledován, tj. nemusí jít o opatření v demokratické společnosti nezbytné. Testem ústavnosti v tomto smyslu projde taková zákonná úprava, u níž lze zjistit sledování nějakého legitimního cíle a která tak činí způsobem, jež si lze představit jako rozumný prostředek k jeho dosažení, byť nutně nemusí jít o prostředek nejlepší, nejvhodnější, nejúčinnější či nejmoudřejší. Zákonodárce konečně musí šetřit podstatu a smysl práva na stávku. Zákonem tedy například nelze právo na stávku zcela zakázat nebo je omezit vůči osobám v jiných profesích nebo činnostech, než které vyjmenovává čl. 44, resp. čl. 27 odst. 4 Listiny. Nelze ani stanovit takové podmínky pro výkon tohoto práva, jejichž splnění by reálně nebylo možné, takže by se garance práva na stávku stala pouhou iluzorní proklamací¹⁰⁶“.*

Ve prospěch širší interpretace čl. 27 odst. 4 je nutné připomenout také mezinárodněprávní aspekty. Žádný mezinárodní dokument sice právo na stávku přímo výslovně nezaručuje¹⁰⁷, nelze ale opominout fakt, že stávka je považována ze strany ESLP za základní právo v režimu Úmluvy (plynoucí z odborové svobody), jež jednotlivcům poskytuje přímé záruky v ní stanovených svobod a která je coby smlouva lidskoprávního charakteru na

¹⁰⁶Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04 (N 181/43 SbNU 57)

¹⁰⁷ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, s. 162

základě judikatury ÚS pokládána za součást českého ústavního pořádku. Právo na stávkou je potom přiznáno přímo Úmluvou a výklad čl. 27 odst. 4 by proto měl být harmonizován s výkladem Úmluvy.

Nezanedbatelný význam mají dále stanoviska kontrolních orgánů, která sice nejsou pro členské státy právně závazná, přesto však mohou posloužit jako zásadní výkladové vodítko k právům uznávaným danou mezinárodní organizací (komentáře expertních výborů mj. běžně využívá k výkladu základních práv i ÚS¹⁰⁸). VSOS kupř. ve svých stanoviscích podává, že „Právo na stávkou by nemělo být omezeno pouze na kol. spory, u nichž je pravděpodobné, že budou vyřešeny podpisem kol. smlouvy; zaměstnanci a jejich organizace by měli mít možnost vyjádřit v širších souvislostech svou nespokojenost týkající se ekonomických a sociálních záležitostí ovlivňujících zájmy jejich členů¹⁰⁹“. Pro rozšíření rozsahu stávek nad rámec sporu o uzavření kol. smlouvy hovoří i Evropský výbor pro sociální práva, který shledal v rozporu s ESCH zákaz všech stávek, které nesouvisejí s cílem uzavření kol. smlouvy (závazek v čl. 6 ESCH se tak dle Výboru týká i jiných stávek). Proto by ČR na základě ESCH měla zajišťovat ochranu i stávkám v případech jiných kol. sporů mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, když tyto dle výkladu Výboru spadají pod rámec ESCH.

Z českých předpisů lze pro extenzivní rozsah práva na stávkou argumentovat také ústavním zákonem o bezpečnosti ČR a krizovým zákonem. Ty poskytují ochranu stávkám vedeným na ochranu oprávněných hospodářských a sociálních zájmů, aniž by tuto ochranu limitovaly jen na stávky vedené s cílem uzavření kol. smlouvy.

V poslední řadě by oprávnění k uskutečnění tzv. jiných stávek mohlo být dovozeno i ze samotné odborové svobody (zejména ze sdružovací svobody zakotvené v čl. 27 LZPS), jako to činí např. ESLP či judikatura některých evropských zemí (viz právo na stávkou v právním řádu ČR).

Lze shrnout, že dokud se úprava jiných druhů stávek nesouvisejících s uzavřením kol. smlouvy nepromítne v našem zákonodárství, nelze připustit striktní výklad, že práva v čl. 27 odst. 4 je možno se dovolat, jen když je vykonáváno v mezích prováděcího předpisu. Nemělo by proto být možné stávkou prohlásit bez dalšího za protiprávní jen proto, že neprobíhá podle ZKV bez posouzení konkrétních okolností, provázejících příslušnou kol. akci. Lze se ztotožnit

¹⁰⁸BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. s. 467

¹⁰⁹Mezinárodní úřad práce, Ženeva. *Svoboda sdružování. Sbírka rozhodnutí Výboru pro svobodu sdružování*. 6. vydání. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů, 2020, s. 214

i s výše nastíněným názorem, že by jednotlivci neměli nečinností zákonodárce utrpět újmu tím, že by nemohli legálně vykonávat činnost, jejíž úpravu je zákonodárce povinen provést.

5.2 Podmínky stávek mimo ZKV

5.2.1 Obecně, judikatura

Jelikož stávka neupravená zákonem nemůže být považována za nelegální jen proto, že je uskutečňována mimo rámec ZKV, vyvstává poměrně zásadní problém spočívající v tom, že neexistují zákonná pravidla, jimiž by se řídila. Jen stěží si však lze představit zcela bezbřehý výkon takové akce bez jakýchkoliv podmínek (na to ostatně poukázal již MS v Praze, který sice nepřipustil možnost domáhat se práva na stávku jinak než z prováděcího zákona, ale dobře poznamenal, že by bylo neudržitelné, kdyby soud mohl přezkoumávat zákonnost stávky vyhlášené ve sporu o uzavření kol. smlouvy, zatímco jiná stávka by požívala neomezené ochrany¹¹⁰). Jejich dotváření by při existenci stávající mezery v právním řádu mělo být úkolem svěřeným judikatuře obecných soudů, které již určité základy právního rámce přdestřely. Někteří základní kritéria hodnocení zákonnosti stávek představil VS: „*Při posuzování konkrétních okolností bude třeba zejména posoudit její cíle. Stávka je sice legitimní prostředek k obraně ekonomických a sociálních zájmů pracovníků, ale jde o krajní prostředek, k němuž lze přistoupit. Při posuzování zákonnosti stávky je dále třeba se zabývat tím, jaká jednání stávce předcházela, zejména zda byly vyčerpány možnosti smírného vyřízení věci. Bude nutné zjistit, zda a jak vyhlášení stávky bylo projednáno se zaměstnanci žalobce a jak velká k celkovému počtu zaměstnanců byla podpora stávky. Rovněž bude třeba přihlédnout i k tomu, jakým způsobem byla stávka vyhlášena, zda zde byl dostatečný časový předstih, v němž byl žalobce na stávku upozorněn a v němž by mu bylo umožněno zabezpečit činnost a provoz zařízení, u nichž to vyžaduje jejich charakter nebo účel. Nezbytně bude třeba zjistit, kdy a jaké byly vytvořeny podmínky pro zmírnění dopadu stávky na společnost apod.*¹¹¹“. Určité mantinely výkonu stávek se pokusil vymezit i NS, když poznamenal, že „*Právo na stávku musí být vykonáváno způsobem, který šetří jak práva osob na stávce neúčastněných, tak práva zaměstnavatele*“, a že „*ochrany požívá jen chování, které vyplývá (je důsledkem) z přímé realizace práva na stávku*“¹¹². Za důležité hledisko posouzení legality NS pojmenoval i skutečnost, zda „*byla*

¹¹⁰Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 5. 1997, sp. zn. 32 C 13/97

¹¹¹Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 1998, sp. zn. 2 Co 157/97

¹¹²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2489/2000

stávka vyhlášena k tomu oprávněným subjektem“, a zda „v jednání nelze spatřovat exces z chování přiměřeného realizaci práva na stávku“¹¹³.

5.2.2 Otázka analogie ZKV

V souvislosti s právním režimem „jiných“ stávek přichází na řadu úvaha, zda je možné na tyto analogicky aplikovat ZKV. To výslovně odmítl NS, který konstatoval, že „z ustanovení § 1, podle něhož ZKV upravuje kol. vyjednávání mezi orgány odborových organizací a zaměstnavateli, jehož cílem je uzavření kol. smlouvy, ve spojení s § 16 odst. 1 jasně vyplývá, že právní úprava stávky je použitelná toliko pro stávky, co jsou vyhlášeny jako krajní prostředek ve sporu o uzavření kol. smlouvy“ a „nesouvisí-li stávka se sporem o uzavření kol. smlouvy, nemůže být posuzována ani analogicky podle zákona č. 2/1991 Sb.“¹¹⁴. Důvodem je fakt, že vztahy mezi odbory a zaměstnavatelem při uzavírání kol. smlouvy jsou velmi specifické (pravidla ZKV sledují zcela jiné účely)¹¹⁵. Na druhou stranu dříve analogii připustil VS („je třeba použít analogické aplikace právní normy, která upravuje právní vztahy dané věci nejbližší, což zejména při posuzování procedurálních podmínek legitimacy stávky je zákon č. 2/1991 Sb.“¹¹⁶) a MS v Praze (odkázal na ZKV v otázce 3denní lhůty mezi vyhlášením stávky a jejím zahájením¹¹⁷). Též mezi odbornou veřejností se objevují názory, že by vyhlášovatel měl dodržovat alespoň některé podmínky stanovené ZKV tak, aby byly škody způsobené stávkou minimalizovány (zejména včas oznámit termín konání stávky)¹¹⁸. S tím se plně ztotožňuji. Domnívám se, že je ZKV třeba použít přiměřeně, a to v rozsahu těch pravidel, jejichž použití vyžadují smysl a účel každé stávky, tedy pokud bude dán rozumný důvod extenzivní aplikace příslušného ustanovení (např. ochrana stávkujících), neodporující specifčnosti vztahů kol. vyjednávání. Přiměřená aplikace ZKV má především předejít tomu, aby zákonem neupravená stávka byla realizována ve zcela neomezené míře a tím tak byly vytvářeny nedůvodné rozdíly. Kritéria, k nimž mají při hodnocení zákonnosti stávky soudy přihlížet, nastíněné VS, koneckonců též odpovídají některým základním podmínkám ZKV.

Z analogické aplikace by měla být vyloučena ustanovení, vztahující se speciálně jen na jednání o uzavření kol. smlouvy. Tím je např. povinnost podrobit se řízení před

¹¹³Tamtéž

¹¹⁴Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2104/2001

¹¹⁵KÜHN, Zdeněk, KRATOCHVÍL, Jan, KMEC, Jiří, KOSAŘ, David a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 1047

¹¹⁶Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 1998, sp. zn. 2 Co 157/97

¹¹⁷Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 6. 2011, sp. zn. 1 Nc 13/2011

¹¹⁸KOUŘILOVÁ, Zuzana. *K zakotvení práva na stávku v právním řádu a k možným formám stávky*. Právní rozhledy, 2015, č. 11. Dostupné z: databáze beck-online.cz

zprostředkovatelem (bezvýsledně) jako podmínka vyhlášení stávky (§ 16 odst. 1). Řízení před zprostředkovatelem je totiž specifickým smířčím postupem, jehož je možné uplatnit jen pro řešení kol. sporů dle ZKV. Z § 16 je však u „jiných“ stávek třeba trvat na podmínce použití stávky jako krajního prostředku. Otevřená by měla být též použitelnost legální definice (§ 16 odst. 2 a 3), neboť každá stávka ze své podstaty přináší (absencí řádného plnění povinností) alespoň snížení pracovních výkonů (vždy se proto jedná o přerušení práce, ať už částečné nebo úplné).

Analogicky je dále podle mého názoru třeba aplikovat ustanovení chránící svobodu zaměstnanců - § 18 (zákaz bránit jim v účasti na stávce a zákaz k účasti na ní je donucovat), a též ustanovení chránící zaměstnavatele jako § 17 odst. 4 (oznamovací povinnost zaměstnavateli) a § 19 (povinnost poskytnout zaměstnavateli nezbytnou součinnost). Zaměstnavatel musí být o chystané akci vyrozuměn, aby měl příležitost se na úbytek pracovní síly řádně připravit, zejména zajistit provoz zařízení, u nichž to vyžaduje bezpečnost či ochrana zdraví, a zajistit organizaci práce (např. přidělování pracovních úkolů nestávkujícím). Vždy by měl být informován o čase zahájení stávky, o jejích důvodech a cílech, o počtu jejích účastníků a o tom, která pracoviště nebudou v provozu (§ 17 odst. 4). Na druhou stranu nelze dovodit, že by se k učinění oznámení vyžadovalo dodržení doby alespoň tří dnů před zahájením akce. Tato doba bude zřejmě záviset na okolnostech konkrétního případu (musí jít o délku dostatečnou na to, aby byl naplněn účel oznamovací povinnosti). Dobu kratší však soud označil za rozpornou s dobrými mravy s tím, že 3denní dobu považuje za přiměřenou¹¹⁹.

Rozumný důvod pro analogii lze částečně spatřovat také v ustanoveních § 22 (pracovněprávní nároky) a § 23 (odpovědnost za škodu). Z logiky věci nemůže účastník, který se rozhodl dobrovolně nevykonávat práci, po dobu stávky příslušet nárok na mzdu či její náhradu (analogie § 22 odst. 1), zaměstnanec, který odmítá do stávky vstoupit, by však na svých právech neměl být krácen (tzn. analogicky mu náleží mzda či náhrada mzdy, pokud mu zaměstnavatel není schopen přidělovat práci). Jelikož je účast na legální stávce vždy uplatněním ústavního práva, tak by na základě čl. 3 odst. 3 LZPS (nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho práv) též měla být posuzována jako omluvená nepřítomnost v zaměstnání (§ 22), což však nemůže platit v případě nelegální stávky (není výkonem ústavního práva). Pokud je tedy stávka protizákonná, pak zřejmě lze (na rozdíl od ZKV) vyvodit následky z neomluvené nepřítomnosti v zaměstnání již od počátku (považovat nepřítomnost za

¹¹⁹Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 6. 2011, sp. zn. 1 Nc 13/2011

neomluvenou již od začátku stávky, nikoliv až po právní moci rozhodnutí o její nezákonnosti), neboť ochranné pravidlo § 22 odst. 3 nelze uplatnit.

Dle mého názoru by nikdo neměl též odpovídat za škodu, jež byla způsobena výlučně přerušením práce (podobně jak stanoví § 23 odst. 2), a to opět s odkazem na čl. 3 odst. 3 LZPS (tento závěr by měl být posílen i s ohledem na okolnost, že díky neexistenci zákona nemusí být protiprávnost stávky jejím účastníkům zřejmá). Přerušení práce musí totiž zaměstnavatele „ekonomicky bolet“, jinak by postrádalo smysl a efektivitu, kdyby zaměstnanci za tuto škodu odpovídali¹²⁰ (účastníci ale analogicky dle § 23 odst. 2 mohou odpovídat za škody vzniklé událostí v průběhu stávky, neboť je legitimní, aby jednotlivci vyvodili důsledky z vlastních excesů, překračujících meze chráněného přerušení práce). Neodpovědnost za přerušení práce je ale třeba korigovat tak, že je na místě jen za situace, kdy stávka není nelegální (nelegální by nepředstavovala uplatňování ústavního práva). Proto by zřejmě neměla být vyloučena odpovědnost za škodu způsobenou přerušením práce, provedeném protiprávně (příp. za jiné škody vzniklé nezákonnou stávkou). Nelze si ale příliš dobře představit, že by zaměstnavatel takové škody vymáhal po jednotlivých (všech) účastnících, kterých může být nespočet, a tak by se měl této náhrady dovolávat předně u organizátora stávky (analogie § 23 odst. 4), neboť zejména jemu lze přičíst porušení povinnosti a zavinění ve smyslu OZ (jednotliví účastníci naopak nemusí např. o chybném postupu vyhlášení ze strany organizátora vědět¹²¹, mohou být i ke stávce svedeni s vědomím o její legitimitě). U „jiné“ stávky však nastává problém v tom, že ji nemusí nutně organizovat jen odborová organizace. Vyhlásí-li proto stávku jiný subjekt (zejména sami zaměstnanci nesdružení v žádné odborové organizaci), pak by dle mého názoru měl být odpovědný on. Z tohoto důvodu by měla být určena osoba (osoby) zodpovědná za přípravu akce (organizátor), a s touto osobou by měl být zaměstnavatel řádně obeznámen, aby vůči ní mohl příp. náhradu požadovat. Co se dále týče odpovědnosti organizátora, vzhledem k problematickosti právního režimu zákonem neupravených stávek mám za to, že by dokonce při nezákonné stávce (na rozdíl od ZKV) mohl být povinnosti hradit škodu zproštěn, pokud mohl jen stěží pro absenci zákona rozpoznat její protiprávnost, tedy tuto skutečnost nevěděl ani nemohl vědět (povinnost porušil nezaviněně), neboť dané pravidlo určil až soud (neplatilo by, byla-li by protiprávnost zjevná na první pohled).

¹²⁰PICHRT, Jan a kol. *Zákoník práce. Zákon o kolektivním vyjednávání. Praktický komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, dostupné z: databáze aspi.cz

¹²¹Tamtéž

Nakonec by nic nemělo bránit ani analogii § 25 (najímání nových zaměstnanců by totiž mohlo zmařit účel stávky) a § 26 (v části požadující oznámení o ukončení stávky zaměstnavateli).

Zcela specifickou povahu vylučující analogii má ustanovení § 17 odst. 1-3 (podmínka vyhlášení stávky, spočívající v povinném rozhodnutí odborové organizace na základě souhlasu minimálně 2/3 hlasujících zaměstnanců za účasti alespoň poloviny, jichž se má kol. smlouva týkat, na tomto hlasování), neboť § 17 požaduje obstarání potřebné podpory jen z řad zaměstnanců, jichž se má týkat předmětná kol. smlouva (ohledně stávky s jiným cílem by byl k hlasování povolán zcela jiný okruh zaměstnanců). Přesto i zahájení stávek mimo ZKV by mělo záviset na podpoře významného počtu těch, v jejichž zájmu má být konána. Z ničeho ale nelze dovodit rozumný důvod pro nutnost odsouhlasení vyhlášení stávky 2/3 většinou z minimálně poloviny dotčených zaměstnanců, naopak se nevylučuje, že ji bude možné legálně zorganizovat i s podporou menší části zainteresovaných pracovníků. Bude ale vždy třeba trvat na požadavku podpory určitým (nezanedbatelným) počtem, neboť dle stanoviska ÚS „by bylo zneužitím práva na stávku, kdyby jeho výkon držel v ruce jednotlivec nebo úzká, co do počtu zanedbatelná skupina osob¹²²“. Objevuje se sice i názor, že k realizaci legální stávky postačují alespoň tři osoby („z povahy práva na stávku plyne požadavek, aby toto právo bylo uplatňováno kolektivně, a to min. třemi zaměstnanci¹²³“), avšak stávka by s ohledem na svůj kol. charakter měla vždy reprezentovat postoj zanedbatelné části celku. Proto nelze minimální počet tří stávkujících bez ohledu na velikost celku považovat za adekvátní smyslu a účelu stávky, jinak by projev zanedbatelného okruhu osob mohl působit až absurdně a nedokázal by zřejmě naplnit účel stávky, nebo by mohl vést k jejímu zneužívání. Jakým počtem hlasů bude možné schválit konání stávky mimo režim ZKV, zůstává především na úvaze soudu. V souladu s principy demokratického rozhodování by mohl být akceptován požadavek vyslovení souhlasu prostou většinou hlasujících. VSOS nicméně v této otázce upozorňuje, že požadavek na přijetí rozhodnutí více než polovinou zúčastněných zaměstnanců by mohl být nepřiměřený a mohl by zejména ve velkých podnicích přespříliš bránit možnosti provést stávku¹²⁴. Proto by s ohledem na velikost podniku mohla stávku případně uspořádat i menšinová skupina, která by počtem tvořila znatelnou část zaměstnanců (nabízí se zcela jiný postup obstarání podpory, spočívající

¹²²Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04 (N 181/43 SbNU 57)

¹²³KÜHN, Zdeněk, KRATOCHVÍL, Jan, KMEC, Jiří, KOSAŘ, David a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 1048

¹²⁴Mezinárodní úřad práce, Ženeva. *Svoboda sdružování. Sbírka rozhodnutí Výboru pro svobodu sdružování*. 6. vydání. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů, 2020, s. 222

ve schválení kol. akce minimálně určitým počtem osob bez ohledu na to, jak velkou část celku představují).

V úvahu nakonec nepřichází ani posuzování nezákonnosti dle § 20 ZKV, jelikož se některé důvody nezákonnosti přímo vztahují k porušení specifických podmínek týkajících se řešení sporu o uzavření kol. smlouvy (např. nezákonnost z důvodu, že stávce nepředcházelo řízení před zprostředkovatelem). Mám však za to, že by se přesto některé důvody, co nejsou přímo vázány na podmínky ZKV, slušelo v konkrétním případě aplikovat, vyžadoval-li by to naléhavě určitý veřejný zájem (např. nezákonnost stávky zaměstnanců zdravotnických zařízení, pokud by jí došlo k ohrožení života nebo zdraví občanů, zaměstnanců při obsluze zařízení jaderných elektráren či příslušníků sborů požární ochrany, pokud by tím došlo k ohrožení zdraví).

5.2.3 Pravidla výkonu zákonem neupravených stávek

Na základě výše popsaného si můžeme vymežit základní pravidla vedení „jiných“ stávek, na nichž je třeba vždy trvat. Aby určitá stávka byla legální, v první řadě musí být **provedena kolektivně**, s čímž souvisí požadavek, aby jejím prostřednictvím byl hájen pouze společný zájem celku, nikoliv zájem individuální (právo na stávku má pracovník jen tehdy, když chce jejím prostřednictvím upravit svůj pracovní poměr k zaměstnavateli, ne však k tomu účelu, aby upravoval pracovní poměr jiných pracovníků k sobě samému¹²⁵). Může být tedy vedena jen s cílem společným všem účastníkům (výjimku představuje pouze solidární stávka, jejíž oprávněnost by měla ale podle mě i s ohledem na § 16 odst. 3 ZKV záviset na „kvalitě“ podporované stávky, která také musí splňovat veškeré podmínky legality).

Vyžaduje se též, aby stávka **probíhala vždy jen v souvislosti s prosazováním hospodářských nebo sociálních zájmů**, z čehož plyne, že jsou vyloučeny stávky čistě politické, které nepřipouští také VSOS, jenž prohlásil, že stávky čistě politické povahy nespádají do rámce zásad svobody sdružování¹²⁶. Zároveň se domnívám, že by tento „hospodářský či sociální“ zájem měl být vážně ohrožen (tzn. nesmí jít o cíl absurdní, zneužívající tohoto práva či takový, který zaměstnavatel stěží může splnit). Ke stávce je navíc možné přikročit až jako k nejzazšímu možnému prostředku (ultima ratio), tedy až v momentě,

¹²⁵GLASER, Eugen. *Stávky a výluky*. In: *Slovník veřejného práva československého, Svazek IV*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2000, s. 749

¹²⁶Mezinárodní úřad práce, Ženeva. *Svoboda sdružování. Sbírka rozhodnutí Výboru pro svobodu sdružování*. 6. vydání. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů, 2020, s. 213

kdy ztroskotají všechny mírnější způsoby řešení příslušného sporu. VS v tomto smyslu uvedl, že stávka je sice legitimní prostředek k obraně ekonomických a sociálních zájmů, ale jde o krajní prostředek, k němuž lze přistoupit¹²⁷.

Z procedurálních podmínek konání stávky je potřeba trvat alespoň na těchto základních: O konání stávky musí být řádným způsobem rozhodnuto, její organizátor ji poté musí vyhlásit a oznámit její konání s dostatečným předstihem zaměstnavateli, včetně informací o dni jejího zahájení, jejích důvodech a počtu zúčastněných zaměstnanců, a zároveň musí tento organizátor poskytnout zaměstnavateli potřebnou součinnost a spolupracovat s ním v průběhu stávky (analogie ZKV). Úloha zorganizování stávky mimo ZKV bude typicky svěřena odborové organizaci. Není však vzhledem k absenci zákona výhradním organizátorem, tím mohou být i sami zaměstnanci. V takovém případě by stávkující měli pověřit určitou osobu (osoby) jako svého zástupce jednáním se zaměstnavatelem (např. splnění oznamovací povinnosti). S cílem zorganizování akce může vzniknout také např. stávkový výbor.

Co se týče pravidel chování účastníků, stávkujících mají povinnost zachovat pokojný průběh akce, zahrnující zdržení se veškerých násilných projevů včetně nucení jiných osob ke vstupu do stávky (§ 18 ZKV), narušování veřejného pořádku či bezpečnosti, a také povinnost zabezpečit určité nezbytné činnosti a provoz (§ 19 ZKV). Příslušná akce musí být prováděna šetrným způsobem, tedy pouze v rozsahu a intenzitě nezbytné pro dosažení jejího cíle, z časového hlediska max. do doby, než dojde k uspokojení stanovených požadavků. S tím souvisí požadavek minimalizace zásahů do práv jiných. Při zásahu do jiného práva bude zapotřebí řádně poměřovat kolidující hodnoty za využití principu proporcionality. Právo jedněch na stávku tak často bude muset ustoupit některým legitimním veřejným zájmům (např. národní či veřejná bezpečnost, ochrana veřejného zdraví, veřejného pořádku). Nepřípustné budou rovněž akce s nemravným účelem, tj. zejména takové, co nesledují žádné reálné hospodářské a sociální cíle. Ty představují zneužití práva. Příkladem takového zneužití může být přerušení práce pouze s cílem poškodit zaměstnavatele. K tomu může např. dojít, když by pracovníci byli konkurenčním podnikem zlákáni za poskytnutí nějakých výhod ke stávce, z čehož by měl konkurenční podnik prospěch¹²⁸. Za zneužití třeba považovat ale též stávky

¹²⁷Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 1998, sp. zn. 2 Co 157/97

¹²⁸GLASER, Eugen. *Stávky a výluky*. In: *Slovník veřejného práva československého, Svazek IV*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2000, s. 758

s cíli těžko splnitelnými či zcela absurdními. Tato absurdita ale musí být zřejmá a jednoznačná¹²⁹.

S existencí legitimních zájmů, které mohou být stávkou určitého okruhu osob či vedeného určitým způsobem ohroženy, je spojena možnost omezení práva na stávku. Z hlediska osobního rozsahu omezení se na každou stávku vztahuje ústavní zákaz v čl. 27 odst. 4 LZPS, odpírající toto právo soudcům, státním zástupcům, příslušníkům ozbrojených sil a bezpečnostních sborů. Jinak bude osobám určitých profesí možné jej omezit soudním rozhodnutím v zájmu výkonu jiného základního práva či naplnění některého legitimního cíle (např. veřejná bezpečnost, veřejný pořádek aj.).

5.2.4 Určovací žaloba

Nebude-li dodrženo některé z výše uvedených pravidel, může být příslušná stávka prohlášena soudem za nezákonnou, a to na základě určovací žaloby podané dle OSŘ, u níž žalobce musí prokázat naléhavý právní zájem na příslušném určení, nikoliv však na základě žaloby dle § 21 ZKV, vztahující se pouze na stávky dle ZKV (je žalobou svého druhu, kterou nelze podřadit pod žádný z druhů žalob, vypočtených v § 80 OSŘ¹³⁰). Možnost podání tzv. obecné určovací žaloby dle OSŘ na vyslovení nezákonnosti stávek mimo ZKV nepřímou potvrdil VS, podle nějž „okolnost, že chybí zákonná úprava, neznamená, že by soud nemohl ve věci rozhodovat, protože to by ve svém důsledku znamenalo odepření práva (čl. 36 LZPS)¹³¹“. Vzhledem k tomu, že je možné v podmínkách našeho právního řádu uskutečnit i zákonem nevymezenou stávku, byla by jinak nemožnost dovolání se její nezákonnosti nepřipustným denegatio iustitiae. Lze ale narazit i na opačný přístup, dle nějž o nezákonnosti takové stávky nemůže rozhodovat soud, neboť pravomoc soudu je v tomto ohledu omezena pouze rámcem ZKV¹³². S tímto se ale nedá souhlasit už jen proto, že § 9 OSŘ upravující věcnou příslušnost civilních soudů uvádí, že krajské soudy rozhodují ve sporech o určení nezákonnosti stávky nebo výluky, aniž by pravomoc civilních soudů omezoval jen na rozhodování o návrzích na určení nezákonnosti stávky dle ZKV. Navíc ustanovením § 7 OSŘ (pravomoc civilních soudů) jsou beze sporu myšleny jak pracovní vztahy individuální, tak kol.¹³³

¹²⁹PREUSS, Ondřej. *Jaké jsou důsledky politické stávky?* Právní rozhledy (online databáze), 2011, č. 20. Dostupné z: databáze beck-online.cz

¹³⁰Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 1993, sp. zn. 6 Cdo 4/93

¹³¹Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 1998, sp. zn. 2 Co 157/97

¹³²ZACHARIÁŠ, Jaroslav. *Úprava stávky v právním řádu České republiky*. Právník, 1995, roč. 134, č. 12, s. 1210

¹³³VACÍK, Milan. *Stávka v zrcadle české judikatury*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, roč. 7, č. 3, s. 290

Bez oprávnění podat určovací žalobu by se zaměstnavatel u stávek mimo ZKV jinak nedovolal toho, aby zaměstnanci stávkou ukončili a pokračovali v plnění svých povinností. Prohlášení o nezákonnosti je také podmínkou toho, aby přerušení práce mohlo zakládat odpovědnost za škodu a účast na stávce mohla být hodnocena jako tzv. neomluvená nepřítomnost v práci. Tyto pro stávkující negativní důsledky nelze bez určení nezákonnosti připustit, neboť stávka je výkonem práva, u kterého musí platit princip, že nikdo nesmí utrpět újmu pro uplatňování svých práv (tyto následky vyžadují protiprávnost). Při opačné interpretaci popírající možnost podat určovací žalobu, by zaměstnavatel zřejmě mohl účast na stávce mimo ZKV bez ohledu na konkrétní okolnosti posoudit jako neomluvenou nepřítomnost v práci (Kostečka tvrdí, že „pokud zaměstnavatel nesouhlasí se stávkou, je oprávněn stávkujícím neomluvit jejich nepřítomnost v práci¹³⁴“) a požadovat za přerušení práce náhradu škody (dle Zachariáše „pokud by došlo ke vzniku škody, odpovědnost za ni by se řídila právním režimem OZ¹³⁵“), což ale nelze s ohledem na to, že „nikdo nesmí utrpět pro uplatňování svých práv újmu“, přijmout (stávku nelze považovat za protiprávní, dokud není vyslovena její protiprávnost). Ochrana stávek by potom byla zcela oslabena, ne-li popřena, protože by zaměstnavateli náleželo právo na náhradu, aniž by došlo k prohlášení protiprávnosti (bez ohledu na „kvalitu“ příslušné kol. akce), což by působilo silně odrazujícím účinkem na případné rozhodnutí o uspořádání stávky. Stávka neprohlášená za protizákonnou by tedy neměla splňovat požadavek porušení povinnosti jako jeden z předpokladů náhrady škody ve smyslu OZ.

Místně příslušným soudem k projednání žaloby je obecný soud žalovaného. V tomto případě je obvykle žalována odborová organizace, a proto bude příslušným soud, v jehož obvodu má tato organizace své sídlo¹³⁶.

5.2.5 Důvody nezákonnosti stávky

Jsem toho názoru, že za nezákonnou by na základě výše uvedených skutečností měla být prohlášena taková kol. akce mimo ZKV, která byla uspořádána, aniž by byly dodrženy požadované procedurální podmínky (organizátor neinformoval zaměstnavatele či jej neinformoval v dostatečném předstihu – tzv. divoká stávka; nebyla dodržena podmínka účasti

¹³⁴KOSTEČKA, Jan. *K rozhodování soudů o nezákonnosti stávky nebo výluky*. Právní praxe, 1993, roč. 51, č. 10, s. 619

¹³⁵ZACHARIÁŠ, Jaroslav. *Úprava stávky v právním řádu České republiky*. Právník, 1995, roč. 134, č. 12, s. 1210

¹³⁶VACÍK, Milan. *Stávka v zrcadle české judikatury*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, roč. 7, č. 3, s. 290

nezanedbatelného počtu osob, čímž došlo ke zneužití práva na stávkou). Další důvody nezákonnosti se mohou týkat zásahů do práv či jiných chráněných hodnot zahrnujících narušení veřejného pořádku, zneužití práva v rozporu s dobrými mravy, ohrožení bezpečnosti (např. stávky policistů či hasičů) či zájmu na ochraně veřejného zdraví (např. stávky lékařů). Dobrý návod v této souvislosti dává opět VSOS, definující okruh tzv. **nezbytných služeb**, představující profesní odvětví, v nichž nebrání právo na stávkou omezit (např. sektor nemocnic, zásobování elektřinou nebo vodou, policie a ozbrojené síly, telefonní služba) atd. Vedle nezbytných služeb VSOS připouští zákaz stávkovat v případech naléhavé celostátní krizové situace a ve veřejných službách.¹³⁷ U druhé zmíněné kategorie ale VSOS zdůrazňuje, že takový zákaz by se měl vztahovat jen ke státním zaměstnancům vykonávajícím pravomoc jménem státu (čl. 44 LZPS nicméně toto umožňuje i vůči zaměstnancům územní samosprávy).

5.3 Politická stávka

Na základě výše uvedeného by neměly být vyloučeny ani stávky politické (kol. akce, jejímž terčem je společnost, a jež má zasadit ránu systému, aby ho vyburcovala ke zlepšení nebo alespoň ke změně¹³⁸). Vzhledem k začlenění čl. 27, není pochyb o tom, že účelem politických kol. akcí, musí být rovněž jen prosazování hospodářských a sociálních cílů. Stávky v rovině politické by proto měly mířit jen proti hospodářské a sociální politice (jejími cíli mohou být např. požadavky na zvyšování minimální mzdy, snížení cen, reformu důchodového systému či změny pracovního práva). Jako typický příklad si lze představit stávkou generální. Akce povahy čistě politické naopak nelze zásadně považovat za součást čl. 27 odst. 4 LZPS (např. útočící na výsledky voleb), což mj. koresponduje s již zmíněným stanoviskem VSOS.

Od právního pojetí práva na stávkou jako práva hospodářského a sociálního je dále třeba odlišit pojem „stávka“ užívaný v běžném jazyce, který má často tendenci jeho význam spojovat s nejrůznějšími projevy občanské nespokojenosti (např. demonstrace). Jelikož je takovými protestními akcemi odpor demonstrován zcela odlišnými způsoby, nevyznačujícími se vztahem k výkonu práce, nemohou tyto nikdy naplnit pojmové znaky stávky. Jsou však kryty právy politickými (především shromažďovacím právem či právem na odpor).

¹³⁷Mezinárodní úřad práce, Ženeva. *Svoboda sdružování. Sbírka rozhodnutí Výboru pro svobodu sdružování*. 6. vydání. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů, 2020, s. 226-230

¹³⁸PREUSS, Ondřej. *Jaké jsou důsledky politické stávky?* Právní rozhledy (online databáze), 2011, č. 20. Dostupné z: databáze beck-online.cz

Politická stávka se může projevovat ve dvou podobách. V první podobě může nastat jako akce, na níž participuje i zaměstnavatel, který sám zastaví provoz podniku. Druhá varianta pak předpokládá přerušení práce jen zaměstnanci. První případ nebude v praxi zřejmě působit žádné větší rozpory týkající se (ne)legality stávky, pokud se do akce zapojí spolu se zaměstnavatelem i zaměstnanci (ledaže by se protiprávnosti chtěl dovolat stát), neboť žádný kol. pracovní spor tu nevzniká. Pokud by ale zaměstnanci stávku naopak nepodporovali, dá se na jednání zaměstnavatele, který jim odmítne přidělovat práci, hledět jako na výluky (zastavení práce zaměstnavatelem). Jelikož by se jednalo o výluky uskutečňované mimo rámec ZKV (žádný jiný zákon ani LZPS ji nezakotvuje), vyvstane zde (podobně jak u stávek) otázka přípustnosti jejího konání. Výluky žádný zákon přímo nezakazuje, ale zároveň se její provedení jeví jako odporující povinností zaměstnavatele vyplývajícím ze zákoníku práce (povinnost přidělovat práci). Pokud by zaměstnavatel zorganizoval takovou výluky, musel by zřejmě počítat, že jeho jednání přivodí řadu nepříznivých soukromoprávních důsledků, (zejména náhradu mzdy zaměstnancům za překážku na straně zaměstnavatele).

Druhá podoba politické stávky (bez participace zaměstnavatele), odpovídá svým charakterem a následky běžným stávkám. Při hodnocení její oprávněnosti by se proto mělo postupovat obdobně jako v případě jakékoliv jiné stávky mimo rámec ZKV. U politických je ale třeba navíc vzít do úvahy také fakt, že zaměstnavatel k jejich vzniku nezavdal žádnou příčinu, a tudíž nemůže ani změnou svého chování přispět k jejich ukončení. Přesto právě jemu zastavení práce přináší újmu. Z toho důvodu by proto o to silnější důraz měl být kladen na podmínky týkající se existence vážného zájmu, který je stávkou hájen, jakož i síly stávky z hlediska počtu zúčastněných. Lze přisvědčit názoru, že politickou stávku možno připustit, pokud odborová hnutí postupují koordinovaně za určitým pochopitelným cílem a snaží se hájit zájmy pracujících, nikoliv však pokud by politickou stávku proklamovala např. marginální odborová organizace¹³⁹. Bylo by absurdní, kdyby práci s odvoláním na politickou stávku přerušili pouze zaměstnanci jednoho podniku bez většího dopadu na veřejnou moc. Stávkující by dle mého názoru měli proti státu vystoupit v určité nezanedbatelné síle, která je schopna přimět vládu alespoň k zamyšlení, jinak by politická stávka stěží mohla plnit smysl a účel čl. 27 odst. 4 LZPS (u jednoho bezvýznamného podniku by se taková stávka jevila dosti absurdně a dalo by se uvažovat o zneužití práva). Vedle toho by se mělo trvat také na podmínce řádného vyjednávání odborů s vládou, než bude přikročeno ke stávce. Na základě všeho uvedeného lze

¹³⁹PREUSS, Ondřej. *Jaké jsou důsledky politické stávky?* Právní rozhledy (online databáze), 2011, č. 20. Dostupné z: databáze beck-online.cz

shrnout, že pokud se zaměstnavatel navrhne určení nezákonnosti politické stávky, měly by soudy přistupovat k otázce oprávněnosti těchto stávek poměrně přísně (zejména zkoumat legitimitu cíle, který se snaží stávka prosadit, a to s ohledem na fakt, že uvedený spor nezapříčinil zaměstnavatel).

5.4 Návrhy legislativních změn, věcný záměr návrhu obecného zákona o stávce

Dokud nebudou stanovena pravidla stávek mimo ZKV novým zákonem, zůstává konstrukce takových pravidel především na judikatuře (za přiměřeného použití ZKV jako určitého vodítka). K odstranění všech pochybností by se proto podle mého názoru mělo začít pracovat na změnách naší legislativy, které by posílily právní jistotu stávkujících, za jakých podmínek mohou hájit své zájmy kol. akcí.

Nabízí se přijetí komplexního (obecného) **zákona o stávce**, k čemuž již byly v minulosti podniknuty příslušné kroky (věcný záměr návrhu zákona o stávce a výluce z roku 2012). Takovým předpisem by zákonodárce především dosáhl naplnění díkce čl. 41 LZPS, že práva na stávku je možno se domáhat jen v mezích zákonů (jak to zjevně ústavodárce zamýšlel), postavil by možnost realizace jiných stávek najisto a eliminoval současnou právní nejistotu. Návrh tohoto zákona si jako své cíle vytyčil mj. snížení počtu možných soudních sporů o nezákonnost stávky, lepší vymezení rozhodovacích mantinelů soudům v případě sporu o nezákonnost stávky a snížení ekonomických dopadů stávek, které by dle věcného záměru byly považovány za nezákonné¹⁴⁰.

Úkolem obecného zákona o stávce by měla být především taková regulace, která by přespříliš nebránila uplatnění stávkového práva, jak koneckonců judikoval ÚS („nelze stanovit takové podmínky pro výkon tohoto práva, jejichž splnění by reálně nebylo možné, takže by se garance práva na stávku stala pouhou iluzorní proklamací¹⁴¹“), avšak která by zároveň zamezila jeho zneužívání a poskytovala ochranu zaměstnavateli před nepřiměřenými zásahy do jejich práv. Zároveň by mohl právo některým skupinám profesí omezit (na základě čl. 44 LZPS). Při takovém omezování by však neměl opomenout interpretační činnost VSOS, jehož závěry týkající se např. tzv. nezbytných služeb či omezení v tzv. veřejné službě by měl vzít v potaz.

¹⁴⁰Návrh věcného záměru zákona o stávce a výluce z června 2012. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/VZZ-o-stavce-a-vyluce----revizeZpravy-RIA.doc>

¹⁴¹Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04 (N 181/43 SbNU 57)

Jde-li o samotný obsah obecného zákona, lze si představit, že by zákon stanovil rozsah své působnosti tak, že by dopadal na jakoukoliv kol. akci, přinesl by úpravu osoby organizátora, jímž by mohla být výhradně odborová organizace, cílů a konkrétních procedurálních podmínek potřebných k vyhlášení stávky. Jako inspirace k posledně zmíněnému by mohl posloužit ZKV (např. 3denní doba pro oznámení, povinnost obstarat si potřebnou podporu mezi zaměstnanci).

Co se týče práv a povinností účastníků, za hlavní povinnosti by mohl zákon označit povinnost nebránit zaměstnavateli a nestávkujícím pracovníkům ve vstupu na pracoviště a povinnost pomoci zabezpečit některé nezbytné provozy. Porušení těchto povinností by zákon mohl kvalifikovat jako důvod pro určení nezákonnosti stávky na základě zvláštní určovací žaloby. Na druhou stranu by měl zákon počítat i s ochranou zaměstnance, která by měla zabránit především „trestání“ zaměstnanců za účast na stávce. Obdobně jako v ZKV by zaměstnanci neměli odpovídat za škodu, kterou způsobili jen přerušením práce.

Co se týče věcného záměru návrhu zákona o stávce, ten stejně jako ZKV přiznával právo vyhlásit stávku pouze odborové organizaci a k rozhodnutí o jejím vyhlášení vyžadoval stejný postup (hlasování). Organizátorovi pak ukládal ohlašovací povinnost. V písemném oznámení musel alespoň 5 pracovních dnů předem uvést důvody a cíle stávky, termín jejího zahájení, počet stávkujících a seznam pracovišť, která nebudou v provozu.¹⁴² Věcný záměr dále výslovně omezoval stávku osobám v povoláních bezprostředně nezbytných pro ochranu života a zdraví osob¹⁴³, např. zaměstnancům při obsluze jaderných zařízení a zařízení ropovodů nebo plynovodů.

¹⁴²LEGS. *O připravovaném zákoně o stávce*. Právní rozhledy, 2013, č. 15-16, s. II. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz)

¹⁴³Návrh věcného záměru zákona o stávce a výluce z června 2012. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/VZZ-o-stavce-a-vyluce----revizeZpravy-RIA.doc>

Závěr:

Na závěr můžeme shrnout, že úprava práva na stávku není v našem právním řádu rozhodně ideální vzhledem k faktu, že dle LZPS je možné se jej domáhat na základě zákona, avšak potřebný zákon chybí. Zůstává-li zákonodárce nečinný, měl by právní řád vedení kol. akcí z jiných důvodů, než stanoví ZKV i tak umožňovat, jelikož je zřejmé, že provedení čl. 27 odst. 4 má zahrnovat i akce vypuknuvší z jiného sporu než pouze v rámci kol. vyjednávání (není stanoveno, že je zaručeno jen právo na stávku v kol. vyjednávání), přičemž záměrem ústavodárce bylo zejména zmocnit zákonodárce, aby zcela libovolně nastavil limity výkonu stávek, nikoliv toto právo bez zákona zcela odeprít (z ducha ústavy plyne, že tohoto práva musí být možné se vždy domoci, tedy i bez zákona se musí právo, s jehož ochranou počítá ústava, v našem právním řádu promítnout). Formulace čl. 27 odst. 4 byla zvolena proto, aby zákonem nastavená kritéria zákonnosti stávky (v ZKV) nebyla protiústavní jako v případě, pokud by tato ustanovení zněla „každý má právo na stávku“ (s velmi striktní možností omezení jako např. u práv politických). **V tomto ohledu však shledávám jako šťastnější variantu formulaci „právo na stávku je zaručeno. Podmínky jeho výkonu stanoví zákon“, neboť tato by (při absenci jiného zákona než ZKV) odstranila veškeré pochybnosti ohledně záruk tohoto práva.**

Nedostatek právní úpravy spočívá hlavně v absenci prováděcího zákona, jež vystavuje stávkující poměrně silné právní nejistotě ohledně toho, jaká pravidla musí při zahájení a uskutečňování stávky dodržovat (výkon „jiných“ stávek nelze připustit v neomezené míře). Stávkující totiž nemají žádný podrobnější právní podklad pro své počínání, což může vést k obavám z toho, že jejich jednání bude prohlášeno za nelegální. Nejistota ohledně legálnosti stávky pak může mít i znatelný vliv na rozhodnutí o tom, zda ke stávce vůbec dojde (může od ní zaměstnanec odradit). Za současného právního stavu proto nezbyvá než vytyčování mezi výkonu „jiných“ stávek přenechat judikatuře, jež by měla právní nejistotu zmírňovat analogickou aplikací některých norem ZKV, příp. konstrukcí pravidel nových. Soudcovské dotváření práva se však nejeví příliš vhodným s ohledem na princip dělby moci, kdy by soudům neměla náležet příliš široká pravomoc ve stanovování mezí ústavních práv (čl. 4 odst. 2 LZPS).

Řešením tohoto nedostatku by mělo být proto přijetí obecného stávkového zákona, plně provádějícího čl. 27 odst. 4. Pokud by platil tento zákon, právní povaha práva na stávku by již zcela odpovídala doslovnému jazykovému znění čl. 41, tedy byl by na místě pouze striktní výklad, podle něž se lze práva na stávku domáhat skutečně jen v mezích prováděcího zákona (nikoliv na základě LZPS), čímž by byl napravena spornost současného výkladu čl. 27 odst. 4.

Nebyl-li ale dosud žádný jiný zákon kromě ZKV přijat, není vlastně naplňována ústava, předpokládající provedení čl. 27 odst. 4.

Naše právní úprava také neodporuje mezinárodním závazkům z hlediska uznání práva stávkovat (relevantní lidskoprávní smlouvy totiž tento závazek vážou na podmínku souladu výkonu stávky s vnitrostátními zákony či zavazují k uznání jen stávek v rámci kol. vyjednávání) a jeho možného omezování (mezinárodní dokumenty umožňují omezení z důvodu veřejného zájmu či pro vybraná, v LZPS vyjmenovaná povolání). Také pravidla ZKV odpovídají možným způsobům regulace stávek v souladu s těmito smlouvami (např. ESCH nebrání podmiňovat vyhlášení stávky hlasováním či ohlašovací povinností), jak je připouští výklad smluv ze strany kontrolních orgánů.

Seznam použitých zdrojů

a) Monografie

- ŠUBRT, Bořivoj. *Odbory, zaměstnavatelé a právo*. Karviná: PARIS, 1995, 283 s.
- BARANCOVÁ, Helena, SCHRONK, Robert. *Pracovní právo*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2000, 451 s.
- GALVAS, Milan a kol. *Pracovní právo*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita a DOPLNĚK, 2004, 671 s.
- GALVAS, Milan, HORECKÝ, Jan, KOMENDOVÁ, Jana, STRÁNSKÝ, Jaroslav. *Stávka a právo na stávku* (online databáze). Brno: Masarykova univerzita, 2012. Dostupné z: databáze www.aspi.cz
- BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, 608 s.
- HŮRKA, Petr. *Právní slovník*. 3. vydání, 2009. Dostupné z: databáze beck-online.cz

b) Komentáře

- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1441 s.
- KÜHN, Zdeněk, KRATOCHVÍL, Jan, KMEC, Jiří, KOSAŘ, David a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, 1664 s.
- WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 931 s.
- HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s., dostupné z: databáze beck-online.cz
- PICHRT, Jan a kol. *Zákoník práce. Zákon o kolektivním vyjednávání. Praktický komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1232 s., dostupné z: databáze aspi.cz

c) Články v odborném časopise a příspěvky ve sborníku

- GLASER, Eugen. *Stávky a výluky*. In: *Slovník veřejného práva československého, Svazek IV*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2000, 995 s.
- CHYSKÝ, Jiří. *Stávka a právo na stávku*. *Právník*, 1969, roč. 108, č. 7, s. 505-513
- ZACHARIÁŠ, Jaroslav. *Úprava stávky v právním řádu České republiky*. *Právník*, 1995, roč. 134, č. 12, s. 1207-1210
- KOSTEČKA, Jan. *K rozhodování soudů o nezákonnosti stávky nebo výluky*. *Právní praxe*, 1993, roč. 51, č. 10, s. 616-620
- DRABEŠ, Zdeněk. *Právo na stávku*. *Právní rádce*, 2000, roč. 2000, č. 2, s. 21-23
- ZRUTSKÝ, Jaromír. *Právo na stávku*. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 3, s. 122-124
- KYSELA, Jan. *K politické stávce v ústavním řádu ČR aneb když je interpret tvůrcem*. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 4. Dostupné z: databáze beck-online.cz

- PREUSS, Ondřej. *Jaké jsou důsledky politické stávky?* *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 20. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- KOUŘILOVÁ, Zuzana. *K zakotvení práva na stávku v právním řádu a k možným formám stávky.* *Právní rozhledy*, 2015, roč. 22, č. 11. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- LEGS. *O připravovaném zákoně o stávce.* *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 15-16, s. II. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- VACÍK, Milan. *Stávka v zrcadle české judikatury.* *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1999, roč. 7, č. 3, s. 290-292
- ŠTURMA, Pavel. *K ratifikaci Evropské sociální charty Českou republikou.* Evropské právo (online databáze), 1999, č. 11., s. 2. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- TOMEŠ, Igor. *Z historie International Labour Organization (ILO) – Mezinárodní organizace práce (MOP).* Fórum sociální politiky, 2017, roč. 11, č. 3, s. 17-24
- PROCHÁZKA, Antonín. *Rozdílnost normativního obsahu článků ústavní listiny základních práv a svobod.* *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 11, s. 512-513
- ŠPIČKOVÁ, Petra. *Odbory v Liberty vyzvaly ke striktnímu dodržování předpisů. Chtějí ukázat, že mohou chod firmy citelně ovlivnit* (online). ČT24, 27. dubna 2021. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/odbory-v-liberty-vyzvaly-ke-striktnimu-dodrzo-vani-predpisu-chteji-ukazat-ze-mohou-chod-firmy-citelne-36651>

d) Judikatura:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2489/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2104/2001
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 1998, sp. zn. 2 Co 157/97
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 1993, sp. zn. 6 Cdo 4/93
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 61/04 (N 181/43 SbNU 57)
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 4 Ads 134/2014
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 5. 1997, sp. zn. 32 C 13/97
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 6. 2011, sp. zn. 1 Nc 13/2011
- Rozsudek Senátu třetí sekce ESLP ze dne 20. 11. 2018, *Ognevenko proti Rusku*, č. 44873/09
- Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 18. 12. 2007, C-341/05 (v el. sb. rozh.)
- Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. 12. 2007, C-438/05 (v el. sb. rozh.)

e) Prameny právní úpravy

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 2/1991 Sb., zákon o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Evropská sociální charta
- Listina základních práv EU
- Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 87 o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

f) Další

- Návrh věcného záměru zákona o stávce a výluce z června 2012. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/VZZ-o-stavce-a-vyluce----revizeZpravy-RIA.doc>
- Council of Europe, *Digest of the case law of the European Committee of Social Rights* (online). Štrasburk: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe, 2022, 214 s. Dostupné z: <https://rm.coe.int/digest-ecsr-prems-106522-web-en/1680a95dbd>.
- Mezinárodní úřad práce, Ženeva. *Svoboda sdružování. Sbírka rozhodnutí Výboru pro svobodné sdružování*. 6. vydání. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů, 2020, 484 s.

Shrnutí:

V diplomové práci jsem zanalyzoval právní úpravu práva na stávku v českém právním řádu a poukázal na všechny relevantní mezinárodní dokumenty. Popsal jsem všechny relevantní aspekty výkonu práva na stávku (např. subjekt, obsah) a poukázal na problematičnost interpretace ustanovení čl. 27/4 v LZPS. „Jádrem“ práce bylo pak posouzení přípustnosti konání stávek bez jakéhokoliv zákonného režimu a na to navazující vymezení podmínek jejich legality. Rovněž jsem se dotkl procesních souvislostí (určovací žaloby) a vymezil si důvody nezákonnosti stávky mimo rámec ZKV.

Abstract:

In my diploma thesis I have analysed the legislation of right to strike in czech legal system and mentioned all relevant treaties referring to this right. I have also described all relevant elements of the exercise of strikes (for example subjekt and content) and pointed at complicated interpretation of article 27 of Charter of Fundamental Right and Freedoms. Purpose of the thesis was to deal with the question of admissibility of strike with no legal frame and to define conditions of its legality (rules). Besides that I have referred to procedural aspects (including legal action by which employer seeks declaration of strike's illegality) and defined reasons of illegality of strike realizing beyond the limits of any legal act.

Klíčová slova:

Kolektivní vyjednávání, stávka, kolektivní akce

Key words:

Collective bargaining, strike, collective action